

# ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ

ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ - ΕΝΕΡΓΕΙΑ • ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ - ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ - ΔΟΜΗΣΗ  
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ - ΜΝΗΜΕΙΑ

**ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ ΓΚΟΥΡΜΠΑΤΣΗΣ**

Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α.,  
Νομικός

Η ΠΛΗΜΜΥΡΑ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ  
ΔΙΚΑΙΟ, ΩΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ  
ΕΓΚΛΗΜΑ



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΑΝΑΤΥΠΟ

**nbonline.gr**

ΨΗΦΙΑΚΗ ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ



ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ ΓΚΟΥΡΜΠΑΤΣΗΣ  
Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α., Νομικός

# Η ΠΛΗΜΜΥΡΑ ΣΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟ, ΩΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Ανάτυπο από το «ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ & ΔΙΚΑΙΟ»  
Τεύχος 4 / Έτος 2016



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα • Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819  
<http://www.nb.org> • e-mail: [info@nb.org](mailto:info@nb.org)

# Η πλημμύρα στο ισχύον δίκαιο, ως περιβαλλοντικό έγκλημα

ΑΝΔΡΙΑΝΟΣ ΓΚΟΥΡΜΠΑΤΣΗΣ, Αντιστράτηγος - Υπαρχηγός ΠΣ, ε.α., Νομικός

*Η έννοια της πλημμύρας δεν καθορίζεται από τον νομοθέτη στον Ποινικό Κώδικα, προφανώς επειδή αντιμετωπίζεται ως έννοια με περιεχόμενο γενικά σαφές και αναμφισβήτητο και πάντως πασιδήλη. Ως όρος στο δίκαιο η πλημμύρα ανήκει στα καλούμενα «μετανομικά» ή «αξιολογικά» ή «κανονολογικά» στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του σχετικού εγκλήματος. Για τον λόγο αυτό η νομολογία οφείλει να καλύψει το ως άνω κενό και να προσδιορίσει το περιεχόμενο του όρου «πλημμύρα», όπως στην περίπτωση του εγκλήματος του εμπρησμού τον όρο «πυρκαγιά». Στη μελέτη που ακολουθεί αναλύεται το ισχύον ποινικό πλαίσιο για τις πλημμύρες, ένα φαινόμενο που απασχολεί σημαντικά το κοινωνικό σύνολο, συνιστώντας μια από τις πιο συχνές και πιο σοβαρές απειλές της ανθρώπινης ζωής και της ιδιοκτησίας.*

## 1. Εισαγωγή

Οι πλημμύρες αποτελούν μια από τις πιο συχνές και πιο σοβαρές για την απειλή της ανθρώπινης ζωής και τις ιδιοκτησίες φυσικές καταστροφές. Μάλιστα μετά τις δασικές πυρκαγιές αποτελούν για τη χώρα μας τη δεύτερη πιο συχνή φυσική καταστροφή, ενώ στον ευρωπαϊκό χώρο, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, αποτελούν μαζί με τις θύελλες τις πιο σημαντικές φυσικές καταστροφές από άποψη οικονομικών ζημιών.

Με την τεχνική έννοια του όρου «πλημμύρα» ονομάζεται η κατάσταση κατά την οποία εδαφικές εκτάσεις μιας περιοχής, που προηγούμενα είναι στεγνές, καλύπτονται (κατακλύζονται) από μεγάλες ποσότητες νερού για αρκετό χρονικό διάστημα. Επίσης ως «ζώνη πλημμύρας» ορίζεται η εδαφική περιοχή, η οποία κατακλύζεται από τα πλημμυρικά νερά για συγκεκριμένη κάθε φορά περίοδο επαναφοράς και περικλείεται από τις γραμμές πλημμύρας. Οι πλημμυρικοί όγκοι νερού προέρχονται από διάφορες αιτίες, όπως μια τοπική βροχόπτωση, την υπερχειλίση ενός ποταμού ή λίμνης, τη θραύση ενός υδάτινου φράγματος, το λιώσιμο του χιονιού, την εισροή της θάλασσας σε παράκτιες περιοχές κ.ά. Είναι ένα φυσικό φαινόμενο, γιατί προκαλούνται συνήθως από μετεωρολογικές καταστάσεις, όμως προκαλούνται και όταν η κωρητικότητα του συστήματος αποστράγγισης δεν μπορεί να διοχετεύσει τον όγκο νερού που παράγεται από μία βροχόπτωση.

Οι πλημμυρικές καταστάσεις προκαλούνται συνήθως από διάφορα φυσικά φαινόμενα, όπως τον σεισμό, ένα τσουνάμι κ.ά. Τα εν λόγω φυσικά φαινόμενα και βέβαια δεν μπορούν να ελεγχθούν από τον άνθρωπο, όπως ο άνθρωπος μπορεί να ελέγξει εκείνες τις ενέργειές του που έχουν σχέση με τις εδαφολογικές, γεωλογικές και γεωμορφολογικές συνθήκες στη λεκάνη απορροής των υδάτων, έτσι ώστε να μην επιτρέπεται η ευδοκίμηση ή άλλως ν' αποτρέπεται ο κίνδυνος εμφάνισης πλημμυρικών φαινομένων σε μια συγκεκριμένη εδαφική περιοχή. Τα τρία κύρια μεγέθη της πλημμύρας, σύμφωνα με

τη σχετική επιστήμη της Υδρολογίας, είναι: 1) η παροχή αιχμής και η αντίστοιχη στάθμη στο υδατόρευμα, 2) ο πλημμυρικός όγκος, 3) η χρονική διάρκεια αυτής. Τα μεγέθη αυτά συνδέονται με τα εξής χαρακτηριστικά: i) της βροχόπτωσης (συνολικό ύψος, ένταση, διάρκεια, ii) της λεκάνης απορροής (έκταση, συντελεστής απορροής, χρόνος απορροής), iii) των υδατορευμάτων (διατομή, κλίση, τραχύτητα, κατάντη στάθμη).

Τα υδατορεύματα (ρέματα), οι χείμαρροι, τα ποτάμια είναι σύμφωνα με το άρθρο 967 ΑΚ «κοινόχρηστα πράγματα» και συνεπώς ανήκουν στο Δημόσιο, το οποίο τα προστατεύει και τα διαχειρίζεται (άρθρο 2 ν. 2971/2001). Το υδατόρευμα (ρέμα) δεν είναι απλώς ένα υδραυλικό σύστημα απορροής υδάτων που περισσεύουν σε μία περιοχή, αλλά ένα οικοσύστημα πλαισιούμενο με σημαντική πανίδα και χλωρίδα. 1

Οι ζημιές που προξενούνται από μια βροχόπτωση εξ αιτίας μιας καταιγίδας εξαρτώνται από τους εξής κυρίως παράγοντες:

- α) την ύπαρξη και λειτουργία αντιπλημμυρικών έργων στην περιοχή,
- β) την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος.
- γ) την ένταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε περιοχές όπου προξενούνται συχνά πλημμυρικά φαινόμενα.

Οι ανθρώπινες ενέργειες που συμβάλλουν στα εν λόγω φαινόμενα εξαρτώνται κυρίως από: 1) την αστικοποίηση, 2) την ευθυγράμμιση του ρου των ποταμών, γ) την ανεπάρκεια αποστράγγισης, δ) την αποδάσωση της λεκάνης απορροής, π.χ. λόγω δασικών πυρκαγιών και ε) την οικοδόμηση κτηρίων ή άλλων κατασκευών σε επικίνδυνα πεδία κατάκλισης. Η σύγχρονη απειλή των αστικών κέντρων, όταν δεν υπάρχουν κατάλληλες υποδομές και σύγχρονα αντιπλημμυρικά έργα είναι τα πλημμυρικά φαινόμενα.

*Τα αίτια που μπορούν να προκαλέσουν πλημμύρα*

Δεν είναι η υπερβολική αύξηση της επιφανειακής απορροής που οδηγεί από μόνη της σε πλημμύρα, αλλά η απώλεια του ελέγχου της απορροής αυτής. Πιο συγκεκριμένα τα αίτια διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- 1) Φυσικά αίτια: Μετεωρολογικά φαινόμενα, όπως καταιγίδα, τήξη χιονιού, γεωλογικά φαινόμενα, όπως κατολισθήσεις, διατάραξη της φυσικής απορροής στα κατάντη, όπως απόφραξη φυσικού υδατορεύματος από φερτά υλικά, π.χ. κορμούς δέντρων που παρασύρθηκαν.
- 2) Ανθρωπογενή αίτια: Θραύση φράγματος, κακός χειρισμός υδραυλικών εγκαταστάσεων (υπερχειλιστές, φράγματα εκτροπής), θραύση αναχωμάτων, θραύση αγωγών υπό πίεση, κακός σχεδιασμός ή συντήρηση στραγγιστικού δικτύου, αποψίλωση δασών, αστικοποίηση, καταστροφή φυσικών ρευμάτων και διατάραξη του υδρογραφικού δικτύου μιας περιοχής.

1. ΣτΕ 230/2004, Πρακτικό επεξεργασίας ΣτΕ 582/2002.

Οι αρνητικές επιπτώσεις των πλημμυρών σε διάφορα έννομα αγαθά είναι πολυδιάστατες. Πιο συγκεκριμένα από μια πλημμύρα προκαλείται κοινός κίνδυνος ή ακόμη και βλάβη της ανθρώπινης ζωής, της σωματικής ακεραιότητας και της ιδιοκτησίας. Τα τελευταία έτη συνειδητοποιείται όλο και περισσότερο η επίδραση των πλημμυρών από την υπερχειλίση ποταμών και στην ανθρώπινη υγεία. Αυτό συμβαίνει γιατί τα πλημμυρικά νερά είτε παρασύρουν ρύπους ή αναμειγνύονται με μολυσμένα νερά από αποστραγγίσεις και γεωργικές γαίες και μπορεί να προκαλέσουν υγειονομικές επιβλαβείς συνέπειες. Ωστόσο οι πλημμύρες μπορεί να έχουν και σοβαρές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως π.χ. όταν κατακλύζονται εγκαταστάσεις επεξεργασίας λημμάτων, πλήττονται εργοστάσια με μεγάλες ποσότητες τοξικών και χημικών προϊόντων ή και όταν καταστρέφονται υδροβιότοποι και μειώνεται η βιοποικιλότητα.

Αρμόδιος κρατικός φορέας, σε επιχειρησιακό επίπεδο, για την αντιμετώπιση των πλημμυρών στην επικράτεια είναι το Πυροσβεστικό Σώμα. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3511/2006, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 64 του ν. 4249/2014 (Α' 73), το ΠΣ για την εκπλήρωση της αποστολής του είναι αρμόδιο, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με το εδάφιο α', για την αντιμετώπιση των συνεπειών από τις φυσικές, τεχνολογικές και λοιπές καταστροφές, όπως σεισμοί, πλημμύρες, τις χημικές - βιολογικές - ραδιολογικές - πυρηνικές απειλές και τη διάσωση ατόμων και υλικών αγαθών που κινδυνεύουν από αυτές, ενώ κατά το εδάφιο δ' της ίδιας ως άνω παραγράφου, είναι αρμόδιο για τη διατήρηση και προστασία της κοινωνικής ασφάλειας, πέραν από τα εγκλήματα εμπρησμού και για το έγκλημα της πλημμύρας. Κατά συνέπεια, κατά το άρθρο 3 του ν. 3511/2006, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 65 του ν. 4249/2014, οι βαθμοφόροι του ΠΣ εκτελούν καθήκοντα ειδικού ανακριτικού υπαλλήλου, κατά το άρθρο 34 ΚΠΔ, εκτός από τα εγκλήματα εμπρησμού (άρθρα 264-267 ΠΚ) και για το έγκλημα της πλημμύρας (άρθρα 268-269 ΠΚ).

## 2. Η ποινική υπόσταση της πλημμύρας (άρθρα 268-269 ΠΚ)

### 2.1 Γενικά

Η πλημμύρα εκτός από φυσικό φαινόμενο, μπορεί να εμφανισθεί και ως αποτέλεσμα αξιοποίησης (περιβαλλοντικής) συμπεριφοράς. Ο νομοθέτης συμπεριέλαβε το αδίκημα της πλημμύρας, με πρόθεση και από αμέλεια (άρθρα 268 και 269 ΠΚ) στο ΙΓ' Κεφάλαιο «Κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα». Τα άρθρα αυτά αποδίδουν τις διατάξεις των άρθρων 419 και 420 αντίστοιχα του προϊσχύοντος Ποινικού Νόμου, το περιεχόμενο των οποίων είχε ως εξής:

«Άρθρο 419 - Επίτηδες γενομένη πλημμύρα - Όστις, επί σκοπού του να προξενήσει πλημμύραν ή φθείρει χώματα και εκθέτει ούτως εις κίνδυνον ανθρώπους ή κτήματα, τιμωρείται: 1) Με θάνατον, εάν τις απέθανεν εκ της πλημμύρας, 2) Με δεσμά δια βίου, εάν τις εβλάβη επικινδύνως ή κατέστη ανίκανος προς εργασίαν υπέρ το εν έτος, ή εάν η πλημμύρα επρόκειτο να χρησιμεύσει ως μέσον μόνον προς εκτέλεσιν άλλου τινός κακούργηματος, και έγινεν τουλάχιστον η απόπειρα τούτου, 3) Με δεσμά πρόσκαιρα, εάν τις περιέπεσεν εις κίνδυνον ζωής, ή κατέστη ανίκανος προς εργασίαν υπέρ τους εξ μήνας μεν, έλαττον όμως του ενός έτους, ή εάν η εντεύθεν επισυμβάσα ζημία υπερβαίνει τας δισχιλίας δραχμάς, 4) Με ειρκτήν, εάν τις κατέστη ανίκανος προς εργασίαν υπέρ ον ένα μήνα, έλατ-

τον όμως των εξ μηνών, ή εάν η ζημία υπερβαίνει μεν τας τετρακοσίας δραχμάς, όχι όμως τας δισχιλίας, 5) Με φυλάκισιν τουλάχιστον ενός έτους εις πάσαν άλλην περίπτωσιν», ενώ στο άρθρο 420 ορίζονταν «Η εξ αμελείας προξενθείσα πλημμύρα επισύρει φυλάκισιν το πολύ τριών μηνών».

Το περιεχόμενο των διατάξεων των άρθρων 268-269 ΠΚ του ισχύοντος ποινικού μας κώδικα έχει παραμείνει από ισχύος του την 1.1.1951 μέχρι και σήμερα αναλλοίωτο και έχει ως εξής:

Άρθρο 268 - Πλημμύρα - Όποιος με πρόθεση προξενεί πλημμύρα τιμωρείται: α) με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα, β) με κάθειρξη, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, γ) με κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη τουλάχιστον δέκα ετών, αν στην περίπτωση του στοιχ. β' επήλθε θάνατος», ενώ στο άρθρο 269 ΠΚ, ορίζεται: «Όποιος από αμέλεια έγινε υπαίτιος της πράξης του άρθρου 268 τιμωρείται με φυλάκιση».

### 2.2. Προστατευόμενο έννομο αγαθό

Οι διατάξεις για την πλημμύρα (άρθρα 268-269 ΠΚ) προστατεύουν άμεσα, από κοινωνικοοικονομική μεν άποψη, την «κοινωνική ασφάλεια», υπό την έννοια της ασφάλειας των ανθρώπων, που διαβιούν σε μια κοινωνία, από επικίνδυνες συμπεριφορές σχετικά με τη χρήση της φυσικής δύναμης του νερού, ως μέσου επικίνδυνου για ευρύτερο κύκλο εννόμων αγαθών, απαραίτητων για την ύπαρξη κοινωνικής ζωής, ενώ τα έμμεσα προστατευόμενα αγαθά αποτελούν η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η υγεία και η ιδιοκτησία των πολιτών και του κράτους, από οικολογική δε άποψη, αποβλέπουν στην προστασία και του μείζονος για την κοινωνική ζωή εννόμου αγαθού του «φυσικού περιβάλλοντος». Η εκδήλωση ενός πλημμυρικού φαινομένου δύναται να προκαλέσει επαγόμενες φυσικές ή τεχνολογικές καταστροφές, όπως κατολισθητικά φαινόμενα, διαρροή επικίνδυνων για την υγεία του ανθρώπου υλικών στα συστήματα ύδρευσης (γεωτρήσεις ή πηγές υδροληψίας, δεξαμενές, εγκαταστάσεις, δίκτυο διανομής) και αποχέτευσης κ.λπ. καθώς και προβλήματα στην ομαλή λειτουργία των δικτύων κοινής ωφέλειας με δυσμενείς επιπτώσεις στην καθημερινότητα των κατοίκων της περιοχής. Προβλήματα και κινδύνους μπορεί επίσης να προκαλέσει στην ποιότητα του πόσιμου νερού και των τροφίμων, υποβαθμίζοντας έτσι την ποιότητά τους. Εξ άλλου από την πρόκληση ανθρώπινων δραστηριοτήτων υποβαθμίζεται το περιβάλλον και συγκεκριμένα το φυσικό περιβάλλον, με αρνητικές επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία των φυσικών οικοσυστημάτων και ιδίως των υδάτων, ως φυσικών πόρων αυτών (άρθρα 1 και 2 ν. 1560/1986). Ο νομοθέτης, με τις διατάξεις των ανωτέρω άρθρων του ποινικού κώδικα, που προβλέπουν το έγκλημα της πλημμύρας (με πρόθεση και από αμέλεια), το οποίο αποτελεί ένα από τα εγκληματικά και καταστροφικά αποτελέσματα των αλόγιστων, αυθαίρετων και σκόπιμων ανθρώπινων δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην παρέμβαση και υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, ουσιαστές στοιχείο του οποίου αποτελούν, μεταξύ άλλων, και τα υδατορεύματα (μη πλεύσιμοι ποταμοί, χειμάρροι, ρέματα και ρυάκια), που κατά την πάγια νομολογία<sup>2</sup>, ορίζονται «οι πτυχώσεις της επιφάνειας της γης μέσω των οποίων συντελείται κυρίως η προς την θάλασσα απορροή του πλε-

2. ΣτΕ 1127/2011 ΝΟΜΟΣ, ΣτΕ 289/2006, ΣτΕ 2656/1999.

ονάζοντας ύδατος της ξηράς και τα οποία αποτελούν φυσικούς αεραγωγούς και οικοσυστήματα (με την χλωρίδα και πανίδα τους) με ιδιαίτερο μικροκλίμα» και στα οποία πάγια τα τελευταία έτη στη χώρα μας παρεμβαίνει ο άνθρωπος με πολλούς εγκληματικούς τρόπους, όπως για παράδειγμα με την αλλαγή της φυσικής ροής ομβρίων, λιμναίων ή ποτάμιων υδάτων καθώς και με την απόφραξη ή περιορισμού της κοίτης ανάλογων υδάτινων όγκων, με την επικωμάτωση μέρους της φυσικής ροής, με απόφραξη της κοίτης ποταμού, χειμάρρου ή άλλου είδους υδατορεύματος, με την έμφραξη υδατορευμάτων για τη δημιουργία δρόμων και άλλων κατασκευών, προκαλώντας έτσι, σε περιπτώσεις έντονων βροχοπτώσεων, καταστροφικές και ενίοτε θανατηφόρες πλημμύρες, όπως είναι η δια των ανωτέρω ενδεικτικά αλλά και άλλων τρόπων υποβάθμισή στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος και δεν τίθεται, όπως υποστηρίζεται, «το οικολογικό στοιχείο ουσιαστικά στο περιθώριο»<sup>3</sup>. Τα στοιχεία που ενισχύουν και συνηγορούν προς την άποψη αυτή, σχετικά με το ως άνω προστατευόμενο αγαθό, αποτελεί, τόσο η Εισηγητική Έκθεση του ν. 1492/1950 «Περί κυρώσεως του Ποινικού Κώδικος»<sup>4</sup>, όσο και οι διατάξεις του άρθρου 2 περ. (δ) και (στ), αντίστοιχα, του ν. 3511/2006, που αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 64 του ν. 4249/2014 (Α' 73) «Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος ... και άλλες διατάξεις» που ορίζεται, ότι στις αρμοδιότητες του ΠΣ, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνεται και η διατήρηση και προστασία της κοινωνικής ασφάλειας από τα εγκλήματα εμπρησμού (άρθρα 264, 265, 266, 267 ΠΚ) και πλημμύρας (άρθρο 268 ΠΚ) καθώς και η πρόληψη και καταστολή των αξιοποιήσιμων ως άνω πράξεων. Εξ άλλου το ΠΣ έχει ως αποστολή, μεταξύ άλλων, και την ασφάλεια και προστασία της ζωής και περιουσίας των πολιτών και του κράτους, του φυσικού περιβάλλοντος και ιδίως του δασικού πλούτου της χώρας από τους κινδύνους των πυρκαγιών, θεομηνιών και λοιπών καταστροφών (άρθρο 1 ν. 3511/2006, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 63 του ν. 4249/2014). Επίσης οι πλημμύρες, ως φαινόμενα, εντάσσονται στην κατηγορία των φυσικών καταστροφών, σύμφωνα με το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ». Υπό άλλη άποψη υποστηρίζεται ότι προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι «η κοινή ασφάλεια και η κοινή ακεραιότητα, οι οποίες τίθενται σε κίνδυνο όσες φορές η ανθρώπινη συμπεριφορά προκαλεί την εξαπόλυση της φυσικής δύναμης του ύδατος, η οποία δημιουργεί τη δυνατότητα κινδύνου ανθρώπου ή κοινού κινδύνου σε ξένα πράγματα»<sup>5</sup> ή ακόμη και η άποψη, ότι η πλημμύρα «... μπορεί να προσβάλει ταυτόχρονα τα έννομα αγαθά της ζωής, σωματικής ακεραιότητας, ιδιοκτησίας»<sup>6</sup>.

Επίσης το προστατευόμενο έννομο αγαθό για το εκ του αποτελέσματος έγκλημα της πλημμύρας, δηλαδή τη θανατηφόρα

πλημμύρα (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ), είναι η *ανθρώπινη ζωή*.

### 2.3 Αντικειμενική υπόσταση

Στις διατάξεις για την πλημμύρα (άρθρο 268 ΠΚ), ο νομοθέτης έχει τυποποιήσει τρία εγκλήματα και συγκεκριμένα:

Α) Δύο εγκλήματα διακινδύνευσης, εκ των οποίων το ένα είναι πλημμέλημα (άρθρο 268 στοιχείο α' ΠΚ), ενώ το άλλο είναι κακούργημα (άρθρο 268, στοιχείο β' ΠΚ) και

Β) Ένα έγκλημα βλάβης, εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο, ως κακούργημα (άρθρο 268, στοιχείο γ' ΠΚ).

Εξ άλλου στη διάταξη για την πλημμύρα από αμέλεια (άρθρο 269 ΠΚ) έχει τυποποιηθεί ένα έγκλημα πλημμεληματικού χαρακτήρα.

Η δομή αλλά και το περιεχόμενο των ανωτέρω διατάξεων για την πλημμύρα είναι παρόμοιο με αυτό των αντίστοιχων διατάξεων για τον εμπρησμό.

#### I. Βασικό έγκλημα δόλου

Για την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης (α.υ) του (βασικού) εγκλήματος της πλημμύρας με πρόθεση (άρθρο 268 στοιχεία α' και β' ΠΚ), δεν αρκεί μόνο η πρόκληση πλημμύρας, αλλά απαιτείται και το στοιχείο του κοινού κινδύνου να προκύπτει δηλαδή ότι από την πλημμύρα, που προξένησε ο δράστης, μπορεί να προκληθεί κατάσταση κοινού κινδύνου, ήτοι «... διακινδύνευση και άλλων ευρύτερου κύκλου αγαθών». Συνεπώς απαιτούνται σωρευτικά να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις<sup>7</sup>:

α. Να προκληθεί, με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη), και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, πλημμύρα.

β. Ενδεχόμενος κίνδυνος δηλαδή δυνατότητα να προκύψει από την πλημμύρα κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα (άρθρο 268 στοιχείο α' ΠΚ - πλημμέλημα) ή κίνδυνος σε άνθρωπο (άρθρο 268, στοιχείο β' ΠΚ - κακούργημα) και,

γ. Να υφίσταται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ (μικτής) ενέργειας ή παράλειψης του υπαίτιου και του επεληθόντος αποτελέσματος δηλαδή της πλημμύρας.

#### II. Εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα πλημμύρας (θανατηφόρα πλημμύρα)

Το άρθρο 29 ΠΚ, που καθιερώνει μια κατηγορία εγκλημάτων, τα οποία λέγονται εκ του αποτελέσματος διακρινόμενα εγκλήματα, προβλέπει ότι στις περιπτώσεις όπου ο νόμος ορίζει, ότι κάποια πράξη τιμωρείται με βαρύτερη ποινή, όταν έχει ορισμένο αποτέλεσμα, η ποινή αυτή επιβάλλεται μόνον αν το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να αποδοθεί σε αμέλεια του δράστη. Το ανωτέρω άρθρο θεμελιώνει ευθύνη του δράστη από το αποτέλεσμα, όταν αυτό το περαιτέρω αποτέλεσμα, μπορεί να αποδοθεί σε αμέλεια. Τα εν λόγω εγκλήματα δεν είναι ούτε αμιγώς εγκλήματα εκ δόλου, αλλά ούτε εξ αμελείας. Είναι σύνθετα γιατί αποτελούνται:

ι) Από ένα βασικό έγκλημα, που στην προκειμένη περίπτωση, είναι η πλημμύρα με πρόθεση (άρθρο 268, στοιχείο α' και β' ΠΚ), η ποινή του οποίου επαυξάνεται για το εξ αμελείας έγκλημα.

3. Α. Χαραλαμπάκη, Ποινική Προστασία Περιβάλλοντος, σ. 52.

4. Βλ. Εισηγ. Έκθεση ν. 1492/1950, II Ειδ. Μέρ., κεφ. Γ', παρ. 9 «Τα κεφ. ΙΓ' και ΙΔ' προνοούν περί των αξιοποιήσιμων πράξεων, αίτινες αποτελούν ούτως ειπείν την μετάβαση από των εγκλημάτων κατά της κοινωνικής ολότητας εις τα εγκλήματα κατά του ατόμου, ήτοι αφ' ενός μεν περί των κοινώς επικινδύνων εγκλημάτων κατά της ζωής ή του σώματος ή της περιουσίας (οίον ο εμπρησμός, η πλημμύρα, αι παραβάσεις περί τας εκρηκτικές ύλας ...».

5. Χρ. Δέδε, Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, εγκλήματα κοινού κινδύνου, 1979, σ. 69, Αρ. Χαραλαμπάκη, Ερμην. ΠΚ, τόμ. Β', 2η έκδ. 2014, σ. 2037.

6. Μ. Καϊάφα, Κοινώς Επικίνδυνα Εγκλήματα, έκδ. Β', 1999, σ. 218.

7. ΑΠ 921/2009 ΝΟΜΟΣ.

ii) Το περαιτέρω αποτέλεσμα, που συνίσταται στην εξ αμελείας τέλεση ενός εγκλήματος, όπως στην προκειμένη περίπτωση η θανάτωση ανθρώπου, ως αποτέλεσμα πλημμύρας. Ο θάνατος πρέπει να αποδοθεί στην πλημμύρα, π.χ. πνιγμό και όχι άλλη αιτία, π.χ. παθολογικά αίτια. Αν όμως ο θάνατος δεν προέρχεται άμεσα από την πλημμύρα δηλαδή τον πνιγμό, αλλά από άλλη έμμεση αιτία, όπως π.χ. πτώση αντικειμένου, είναι δύσκολο να αποδειχθεί η κατάφαση ύπαρξης αμελούς συμπεριφοράς του δράστη.

Έτσι λοιπόν ο νομοθέτης στο άρθρο 268 ΠΚ, τυποποίησε, πέραν του βασικού εγκλήματος και ένα εκ του αποτελέσματος έγκλημα (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ - κακούρηγμα). Για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης αυτού του εκ του αποτελέσματος διακρινόμενου εγκλήματος (θανατηφόρα πλημμύρα), απαιτείται:

**α. Να προκληθεί πλημμύρα.**

**β. Από την προκληθείσα πλημμύρα, να μπορεί να προκύψει κίνδυνος σε άνθρωπο και**

**γ. Από τον κίνδυνο αυτό να επήλθε θάνατος ανθρώπου εξ αιτίας της πλημμύρας.**

### III. Πλημμύρα από αμέλεια

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 268 και 269 ΠΚ προκύπτει ότι για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της πλημμύρας από αμέλεια (άρθρο 269 ΠΚ), απαιτούνται σωρευτικά να συντρέχουν οι ίδιες προϋποθέσεις που απαιτούνται και για το βασικό έγκλημα της πλημμύρας. Πιο συγκεκριμένα:

**α. Να προκληθεί, με οποιονδήποτε τρόπο (ενέργεια ή παράλειψη), και υπό οποιεσδήποτε συνθήκες, πλημμύρα.**

**β. Ενδεχόμενος κίνδυνος δηλαδή δυνατότητα να προκύψει από την πλημμύρα κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο και,**

**γ. Να υφίσταται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ (μιακής) ενέργειας ή παράλειψης του υπαίτιου και του επελθόντος αποτελέσματος δηλαδή της πλημμύρας.**

Συνεπώς τα αντικειμενικά στοιχεία της πλημμύρας από αμέλεια είναι τα ίδια με το βασικό έγκλημα της πλημμύρας, η μόνη διαφορετικά που υπάρχει μεταξύ των εγκλημάτων αυτών βρίσκεται στην υποκειμενική υπόστασή τους δηλαδή στη μορφή υπαιτιότητας του δράστη.

### IV. Επεξήγηση όρων

#### α) Πρόκληση

Ο όρος «*πρόκληση*» σημαίνει την αναγκαία σχέση αιτιότητας μεταξύ της διαγωγής του δράστη (πράξη ή παράλειψη) και του αποτελέσματος αυτής της διαγωγής δηλαδή η ενέργεια ή η παράλειψη του δράστη πρέπει να είναι η αιτία της πλημμύρας. Ο εν λόγω όρος είναι ταυτόσημος με τον όρο «*προξένηση*». Ο νομοθέτης στη διάταξη του άρθρου 268 ΠΚ, χρησιμοποιεί τη φράση «*προξενεί πλημμύρα*», γιατί η λέξη «*προξενώ*» είναι πρόσφορη λεκτικά για να αποδώσει το αποτέλεσμα μιας ανθρώπινης συμπεριφοράς, που στην προκειμένη περίπτωση, είναι η πλημμύρα. «*Προξενώ*» σημαίνει επιφέρω ένα αποτέλεσμα και εδώ το αποτέλεσμα αυτό είναι η «*πλημμύρα*». Η αβλαβής παροχέτευση υδάτων, π.χ. από ποταμό που κινδυνεύει να υπερχειλίσει και να προκαλέσει πλημμυρικά φαινόμενα σε μια ευρύτερη περιοχή, όπως συχνά ο ποταμός Έβρος, δεν συνιστά το έγκλημα της πλημμύρας γιατί δεν

είναι άδικη πράξη, δεδομένου ότι γίνεται για ν' αποτρέψει τον κίνδυνο πλημμύρας στη συγκεκριμένη περιοχή.

#### β) Πλημμύρα

Η έννοια της πλημμύρας δεν καθορίζεται από τον νομοθέτη στη συγκεκριμένη διάταξη του Ποινικού Κώδικα, όπως και στο έγκλημα του εμπρησμού, ο όρος «*πυρκαγιά*», γιατί προφανώς ο νομοθέτης πιστεύει ότι πρόκειται για έννοια με περιεχόμενο γενικά σαφές και αναμφισβήτητο και πάντως πασιδηλή<sup>8</sup>. Ο ως άνω όρος ανήκει στα καλούμενα «*μετανομικά*» ή «*αξιολογικά*» ή «*κανονολογικά*» στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος. Για τον λόγο αυτό, η νομολογία οφείλει να καλύψει το ως άνω κενό και να προσδιορίσει, όπως και στην περίπτωση του εμπρησμού συμβαίνει με τον όρο «*πυρκαγιά*», το περιεχόμενο του όρου «*πλημμύρα*». Ωστόσο, ως «*πλημμύρα*», σε άλλο σχετικό νομοθετικό πλαίσιο, εκτός Ποινικού Κώδικα, ορίζεται «*η προσωρινή κάλυψη από νερό εδάφους το οποίο υπό φυσιολογικές συνθήκες δεν καλύπτεται από νερό*»<sup>9</sup>, ή σύμφωνα με άποψη της θεωρίας «*πλημμύρα έχομεν, όταν το ύδωρ εξερχόμενον των μέχρι τούδε ορίων του κατακλύζει και άλλους τόπους ή αντικείμενα*» και μάλιστα «*... δεν αρκεί η κάλυψις οιασδήποτε εκτάσεως υπό ύδατος ή η απλή υπέρβασις των μέχρι τούδε ορίων αυτού. Απαιτείται όπως η ως άνω υπέρβασις ενέχει τη δυνατότητα της εξαπλώσεως, τη δυνατότητα της επεκτάσεως. Ενώπιον τοιαύτης περιπτώσεως ευρισκόμεθα, όταν δεν δυνάμεθα να συγκρατήσωμεν το ύδωρ, όταν η μάζα του ύδατος έχει όγκον δυνάμενον να προκαλέση τον απαιτούμενον κίνδυνον*»<sup>10</sup>. Σποραδικώς η νομολογία<sup>11</sup> προσδιορίζει το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «*πλημμύρα*», «*... ως εξόδου του νερού από τα φυσικά ή τεχνικά όρια σε τέτοια ποσότητα και με τέτοια δύναμη ώστε να δημιουργείται κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα, που υπάρχουν στην περιοχή που υπήρχε το νερό ...*». Ωστόσο, η άποψη αυτή είναι δεν είναι ορθή (εσφαλμένη), γιατί αποδίδει ως περιεχόμενο της σχετικής έννοιας, και το στοιχείο της διακινδύνευσης εννόμων αγαθών, ενώ το εν λόγω στοιχείο του κίνδυνου εννόμων αγαθών αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του συγκεκριμένου εγκλήματος και όχι του ορισμού της πλημμύρας. Ορθότερο είναι να ορίσουμε, από άποψης ουσιαστικού ποινικού δικαίου, ως «*πλημμύρα*» την ανεξέλεγκτη υδρολογική κατάσταση κατά την οποία αιφνίδια συγκεκριμένη έκταση από κάποια αιτία (φυσική ή ανθρωπογενή) κατακλύζεται από ασυνήθιστη για την περιοχή αυτή ποσότητα υδάτων. Μάλιστα ασήμαντης έκτασης πλημμύρα δεν στοιχειοθετεί το έγκλημα της πλημμύρας. Οι περιπτώσεις αυτές δυνατόν να συνιστούν το έγκλημα της φθοράς ξένης ιδιοκτησίας, εφ' όσον ο δράστης ενήργησε με δόλο<sup>12</sup>. Πλημμύρα συνεπώς, είναι μια ακραία υδρολογική κατάσταση κατά την οποία παράγεται για κάποιο λόγο (αιτία) επικίνδυνα υπερβολική ποσότητα νερού σε συγκεκριμένη περιοχή η οποία κατακλύζεται ανεξέλεγκτα από αυτά. Ο χώρος (έδαφος) που κατακλύζεται ή μπορεί να κατακλυσθεί από νερό, μπορεί να είναι είτε ανοιχτός ή κλειστός. Πιο συγκεκριμένα πρέπει να τονισθεί πως «*η πλημμύρα δεν είναι νοητή μόνον από την εξωτερική*

8. Αιτ. Έκθεση 1933, σ. 396, 397.

9. Βλ. Ειδική Γραμματεία Υδάτων ΥΠΕΚΑ, Εφαρμογή 2007/69/ΕΚ και την κυα ΗΠ 31822/1542/Ε103/2010 (Β' 1108) Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας.

10. Η. Γάφου, ό.π. σ. 110, 111, Χρ. Δέδε, ό.π. σ. 71, σημ. 10 και 11.

11. ΠλημΡόδου 61/2007 ΝΟΜΟΣ.

12. Η. Γάφου, ό.π., σ. 110.

δυναμική ροή του ύδατος, το οποίο εισέρχεται σε εσωτερικούς χώρους, π.χ. υπερχειλίση ποταμού λόγω ισχυρής βροχόπτωσης), αλλά είναι νοητή και από υπερχειλίση που ευρίσκονται σε περικλειστο χώρο ή υπόγειο χώρο»<sup>13</sup>. Η πλημμύρα δεν είναι απαραίτητο να προκληθεί μόνον από όμβρια ύδατα πχ εξ αιτίας κάποιας έντονης βροχόπτωσης. Μπορεί να προκληθεί από κάθε είδους και από οποιαδήποτε πηγή πρόελευσης (καθαρών ή μη) υδάτων. Συνεπώς στην έννοια της πλημμύρας περιλαμβάνονται πλημμύρες προκαλούμενες από ποτάμια, λίμνες, ορεινούς χειμάρρους, εφήμερα ρέματα της Μεσογείου και πλημμύρες από τη θάλασσα σε παράκτιες περιοχές, πλην όμως εξαιρούνται πλημμύρες από συστήματα αποχέτευσης. Στην ίδια ως άνω έννοια περιλαμβάνονται και πλημμυρικές καταστροφές μεγάλων υδραυλικών έργων, όπως θραύσεις αναχωμάτων και φραγμάτων. Βέβαια, ο κίνδυνος και η καταστροφικότητα των κατακλυσθέντων υδάτων δεν αποτελούν στοιχεία του περιεχομένου του συγκεκριμένου όρου, αλλά στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εν λόγω εγκλήματος. Στη θεωρία η πλημμύρα «αποτελεί αναμφισβήτητα ένα ολοκληρωμένο βλαπτικό αποτέλεσμα στον εμπειρικό χώρο ...»<sup>14</sup>. Επίσης «κίνδυνος πλημμύρας» ορίζεται ο συνδυασμός της πιθανότητας να λάβει χώρα πλημμύρα και των δυνατών αρνητικών συνεπειών για την ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες, που συνδέονται με αυτήν την πλημμύρα. Εξ άλλου, «επικινδυνότητα πλημμύρας» είναι η δυνατότητα εμφάνισης πλημμύρας σε συγκεκριμένο χώρο (ποσοτικοποιούμενη μέσω του βάθους νερού, της ταχύτητας ροής ή άλλου χαρακτηριστικού υδρολογικού ή υδραυλικού μεγέθους) που αντιστοιχεί σε δεδομένη πιθανότητα υπέρβασης. Η ποσότητα του όγκου των υδάτων που απαιτείται κάθε φορά για να αξιολογηθεί ένα περιστατικό, ως πλημμυρικό φαινόμενο και να συνιστά την προβλεπόμενη κατά τον νόμο πλημμύρα, είναι συνάρτηση και εξαρτάται ανάλογα από το εμβαδόν της κατακλυσθείσης στη συγκεκριμένη περίπτωση έκτασης.

Στον κλάδο περιουσίας, η πλημμύρα αποτελεί έναν από τους ασφαλιστικούς κινδύνους ασφάλισης, τον πλέον ζημιογόνο για τις ασφαλιστικές εταιρίες. Ειδικότερα, σύμφωνα με σχετική Μελέτη<sup>15</sup>, για το διάστημα (1993-2014), από τις πέντε αιτίες που προκάλεσαν στη χώρα μας ζημιές (χιονοπτώσεις, βροχοπτώσεις, δασικές πυρκαγιές, σεισμοί και ταραχές) και στον συνολικό αριθμό των (19.925) δηλωθεισών στις ασφαλιστικές εταιρίες ζημιών, για συνολικό ποσό απαίτησης των (272,5) εκατομμυρίων ευρώ και στις συνολικά (20) περιπτώσεις, οι βροχοπτώσεις αποτελούν την κυριότερη αιτία, από τις 20 περιπτώσεις, οι 13 αφορούν τις βροχοπτώσεις, ποσοστό 65%, με συνολικό αριθμό (7.732) δηλωθεισών ζημιών, ποσοστό 38,8%, δηλαδή οι 2 στις 3 ζημιές και για συνολικό αριθμό ποσό απαίτησης (93,1) εκατομμυρίων ευρώ, ποσοστό 34,1%. Στα ασφαλιστήρια συμβόλαια για κάλυψη από πλημμύρα, δίδεται ο εξής ορισμός: «*Πλημμύρα*» έχει την έννοια του κατακλυσμού από θαλάσσια ή όμβρια ύδατα, την λόγω φυσικών αιτιών υπερχειλίση ή παρέλκυση από κανάλια απορροής των φυσικών ή τεχνητών υδατορευμάτων, τη διάρρηξη ή υπερχειλίση του δημοσίου δικτύου παροχής ύδατος και την οποιαδήποτε άλλη εισροή ή συσσώρευση υδάτων προερχόμενων από χώρους εκτός των ασφαλιζόμενων κτιρίων που περιέχουν τα ασφαλιζόμενα αντικείμενα. Ωστόσο, πέραν από γενικές εξαι-

ρέσεις, όπως δόλο ή σκόπιμη ενέργεια του λήπτη της ασφάλισης ή του ασφαλισμένου ή του δικαιούχου του ασφαλισματος ή προσώπων που συνοικούν μαζί τους ή των νομίμων αντιπροσώπων τους ή των εκπροσώπων τους ή των προσώπων, στα οποία έχει ανατεθεί επαγγελματικά η φύλαξη του αντικείμενου της ασφάλισης για πλημμύρα, ο ασφαλιστής απαλλάσσεται για να καταβάλει την ασφαλιστική αποζημίωση, σύμφωνα με σχετικό όρο ασφαλιστηρίου συμβολαίου και όταν η ζημιά οφείλεται ή συνίσταται σε καθίζηση, ύψωση, κατολίπηση ή μετατόπιση εδάφους, διαρροή υδάτων από οποιαδήποτε δεξαμενή, συσκευή ή σωλήνα θέρμανσης, ψύξης, αποχέτευσης, κλιματισμού.

### γ) Κοινός κίνδυνος

Το κοινό γνώρισμα των «κοινώς επικίνδυνων εγκλημάτων» (κ.ε.ε.), όπως είναι, μεταξύ άλλων, και το έγκλημα της πλημμύρας, είναι ότι ο δράστης θα πρέπει να κινητοποιεί δυνάμεις, ιδίως φυσικές, των οποίων τα αποτελέσματα δεν μπορούν να περιοριστούν σε ορισμένα μόνον πρόσωπα ή πράγματα. Χαρακτηριστικό στοιχείο των εγκλημάτων αυτών αποτελεί ο κίνδυνος, δηλαδή κάθε μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο, η οποία μπορεί να διαπιστωθεί εμπειρικά και που συνεπάγεται τη δημιουργία ενός αιτιακού όρου ή μιας συνθήκης, η οποία μπορεί να προκαλέσει βλάβη στο προστατευόμενο έννομο αγαθό, ανεξάρτητα αν τελικά επέλθει. Εκ του λόγου αυτού από μια πλημμύρα δημιουργείται μια ιδιαίτερη επικινδυνότητα σε ορισμένο τόπο (χώρο) και δεδομένο χρόνο, εξ ου και ο τίτλος του ΙΓ' κεφαλαίου του Ποινικού μας Κώδικα «κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα». Οι κοινώς επικίνδυνες πράξεις, όπως η πλημμύρα, ο εμπρησμός είναι εγκλήματα που μπορούν να τελεστούν από ένα και μόνον πρόσωπο και μάλιστα οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο, και έχουν μια ιδιαίτερη δυναμική, γιατί εκφράζονται με τη χρησιμοποίηση φυσικών δυνάμεων, τεχνικών ή χημικών μέσων και συνεπώς γίνονται ευρύ κύκλο καταστροφικών αποτελεσμάτων. Η διακινδύνευση στις σύγχρονες κοινωνίες βρίσκεται παντού. Στο δικαίωμά μας σύστημα, όπως και σε άλλα κράτη, χρησιμεύει στην απόδοση ευθυνών, αφού αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης πολλών εγκλημάτων, όπως η πλημμύρα. Σε αντίθεση με τα εγκλήματα βλάβης, στα εγκλήματα διακινδύνευσης, όπως η πλημμύρα, ο εμπρησμός κ.ά., ο νομοθέτης δεν αρκείται στο να πάθει βλάβη το έννομο αγαθό, αλλά αρκείται στο ότι έχει δημιουργηθεί κίνδυνος που το απειλεί. Κίνδυνος στο έγκλημα της πλημμύρας δεν θεωρείται ο κίνδυνος ευρείας καταστροφής, αλλά αρκεί ο δυναμικός κίνδυνος ενός εννόμου αγαθού, όμως μη καθορισμένου εκ των προτέρων. Κατά την άποψη της νομολογίας<sup>16</sup>, για την πλήρωση της α.υ. της πλημμύρας απαιτείται, ως ουσιώδες στοιχείο, εκτός από την πρόκληση πυρκαγιάς και ενδεχόμενος κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος ανθρώπου «... ήτοι κίνδυνος αφορών ευρύτερον κύκλον εννόμων αγαθών εν εκτάσει ανεπιδέκτου προσδιορισμού, μη προαπαιτούμενου όμως και ειδικού καθορισμού των εκ της πυρκαγιάς κινδυνευσάντων προσώπων ή πραγμάτων». Η φράση «αγαθών εν εκτάσει ανεπιδέκτου προσδιορισμού, μη προαπαιτούμενου όμως και ειδικού καθορισμού των εκ της πλημμύρας ή π.χ. και πυρκαγιάς κινδυνευσάντων προσώπων ή πραγμάτων» στην προαναφερόμενη νομολογία δεν έχει την έννοια της διακινδύνευσης απαραίτητα μεγάλης αριθμητικά ποσότητας πραγμάτων,

13. Α. Χαλαμπάκη, ό.π, σ. 2037.

14. Μ. Καϊάφα, κ.ε.ε άρθρα 264-289 ΠΚ, Β' έκδ. 1999, σ. 219.

15. ΕΑΕΕ, Μελέτη «Φυσικές καταστροφές και ταραχές στην Ελλάδα (1993-2014)», Ιούλιος 2015.

16. ΑΠ 1172/1999, ΑΠ 1229/1995, ΑΠ 126/1978 ΝοΒ 1978 σ. 786, ΣυμβΠλημΓιαννιτών 49/1998, πρότ. Αντεισ., Υπερ. 1999 σ. 381, ΠλημΡόδου 61/2007 ΝΟΜΟΣ.



αλλά αρκεί η διακινδύνευση ακόμη και ενός μόνον πράγματος<sup>17</sup>, το οποίο όμως προϋποθέτει ότι είναι ακαθόριστο, ως μέρος της ολότητας. Το χαρακτηριστικό αυτού είναι το *ακαθόριστο της ατομικότητας των έννομων αγαθών*, τα οποία τίθενται σε κίνδυνο. Ποια αγαθά θα κινδυνεύσουν κάθε φορά εναπόκειται στην τύχη, αφού η πλημμύρα πολλές φορές έχει απρόβλεπτη πορεία και λαμβάνει ανεξέλεγκτες διαστάσεις, με αποτέλεσμα τα απειλούμενα έννομα αγαθά να μην μπορεί να καθοριστούν εκ των προτέρων. Θύμα δηλαδή της προσβολής μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο που θα βρεθεί στο επικίνδυνο και απειλητικό περιβάλλον πυρκαγιάς, έστω και αν στη συγκεκριμένη περίπτωση το υπό διακινδύνευση αγαθό στο τέλος είναι μόνον ένα (μια μονάδα), αρκεί να μην έχει εκ των προτέρων προσδιοριστεί στην ατομικότητά του. Ο κίνδυνος αυτός, ως στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της πλημμύρας, είναι αυτό που διακρίνει το εν λόγω έγκλημα από το έγκλημα της φθοράς ξένης ιδιοκτησίας (άρθρο 381 ΠΚ). *Διακινδύνευση* είναι μια εμπειρική έννοια, που εκφράζει τον συνδυασμό της πιθανότητας εκδήλωσης ενός κινδύνου σε συνδυασμό με τη σοβαρότητα των συνεπειών του σε ένα στοιχείο ή αγαθό, που εκτίθεται ή βρίσκεται στη σφαίρα επιρροής του σε αυτόν. Η διακινδύνευση είναι σε άμεση συνάρτηση με την ευαλωτότητα των στοιχείων που εκτίθενται σε έναν φυσικό κίνδυνο, όπως αυτόν που προέρχεται από ένα πλημμυρικό φαινόμενο. Είναι όρος συνώνυμος με την *επικινδυνότητα*. Ο κίνδυνος είναι στοιχείο της α.υ. της πλημμύρας και βέβαια αναγκαίος για την κατάφαση του αξιόποινου και όχι για την ύπαρξη πλημμύρας, η οποία ως γνωστόν, μπορεί να προξενηθεί όχι μόνον από ανθρωπογενή αίτια, αλλά και από φυσικά αίτια, όπως καταιγίδα, ηφαιστειακή έκρηξη, σεισμό. Το αξιόποινο της πλημμύρας στο ισχύον δίκαιο στη χώρα μας περιορίζεται σε περιπτώσεις κοινής διακινδύνευσης εννόμων αγαθών, όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα, η υγεία και η ιδιοκτησία και δεν μπορεί, να στοιχειοθετηθεί όταν η δυνατότητα κινδύνου που προκαλεί η πράξη της πλημμύρας αφορά μια συγκεκριμένη (ορισμένη εκ των προτέρων) και μόνο μονάδα εννόμου αγαθού. Για τον λόγο αυτόν στο ισχύον δίκαιο η πλημμύρα έχει τυποποιηθεί, ως έγκλημα διακινδύνευσης και όχι βλάβης. Η πλημμύρα είναι ένα δυναμικό, βίαιο και εξαιρετικά επικίνδυνο και καταστρεπτικό φαινόμενο για την ανθρώπινη ζωή - και όχι μόνον - το οποίο εμφανίζεται απρόβλεπτα και αφήνει ελάχιστα περιθώρια αντίδρασης και σε κάθε περίπτωση εγγενώς δημιουργεί τουλάχιστον ένα δυνητικό κίνδυνο σε έννομα αγαθά, που τύχει να βρεθούν στη σφαίρα επιρροής του. Είναι δηλαδή έγκλημα πρόσφορο δημιουργίας επικίνδυνης κατάστασης με την απειλή διαφόρων εννόμων αγαθών, όπως η ζωή, η σωματική ακεραιότητα και η υγεία του ανθρώπου, η ιδιοκτησία ακόμη και το περιβάλλον. Και τούτο, γιατί η πλημμύρα συνεπάγεται απελευθέρωση μιας τεράστιας καταστροφικής δύναμης, με τη μορφή της ασκούμενης πίεσης σε αντικείμενα και επιφάνειες που έρχονται σε επαφή με τα κατακλυσθέντα ύδατα, η οποία ωστόσο είναι ιδιαίτερα επικίνδυνη για να απειλήσει ή και να βλάβει την ανθρώπινη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα, την υγεία καθώς και την ιδιοκτησία. Ο *κίνδυνος* ανακύπτει, όταν η πλημμύρα αποκτά επικίνδυνη για διάφορα έννομα αγαθά δυναμική και τέτοια τεκμαίρεται, ότι έχει δημιουργηθεί, όταν ο δράστης δεν μπορεί να την ελέγξει, άλλως να καλιναγωγήσει την ανεξέλεγκτη καταστροφική επεκτατική της πορεία, στην περίπτωση που ο ίδιος θελήσει να την καταστείλει ή τουλάχιστον να την περιορίσει. Ο νομοθέτης, χρησιμοποιώντας τον

όρο «*κοινός κίνδυνος*», αναφέρεται στη διακινδύνευση περιουσιακών στοιχείων, ενώ όταν χρησιμοποιεί τον όρο «*κίνδυνος*» αναφέρεται στη διακινδύνευση της ανθρώπινης ζωής, σωματικής ακεραιότητας και υγείας. Ως ουσιώδες στοιχείο ο δυνητικός (ενδεχόμενος) κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή άνθρωπος, δηλαδή κίνδυνος που αφορά ευρύτερο κύκλο εννόμων αγαθών ανεπίδεκτων προσδιορισμού κατ'έκταση εκ των προτέρων, «... που σημαίνει, ότι δεν απαιτείται μεν ειδικός προσδιορισμός προσώπων ή πραγμάτων που κινδύνευσαν από την προκληθείσα πυρκαγιά, χρειάζεται όμως η συνδρομή γεγονότων ή περιστατικών ικανών να δικαιολογήσουν τη δυνατότητα κοινού κινδύνου, με την έννοια που προαναφέρεται»<sup>18</sup>. Ωστόσο πρέπει ο κοινός κίνδυνος να παρατίθεται στην απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας, προκειμένου να υπάρχει η απαιτούμενη κατά το Σύνταγμα (άρθρο 93 παρ. 3 Συντ.) και τον ΚΠΔ, ειδική και εμπειροστατωμένη αιτιολογία. Έχει κριθεί όμως ότι υπάρχει η εν λόγω αιτιολογία και με την παράθεση απλώς των συγκεκριμένων περιστάσεων<sup>19</sup>.

*Κίνδυνος σε ανθρώπους*, έχει την έννοια κίνδυνο, που αφορά ευρύτερο κύκλο ανθρώπων ανεπίδεκτων προσδιορισμού κατ'έκταση εκ των προτέρων, που σημαίνει ότι δεν απαιτείται μεν ειδικότερος καθορισμός των προσώπων που κινδύνευσαν από την πλημμύρα, χρειάζεται όμως η συνδρομή περιστατικών ικανών να δικαιολογήσουν τη δυνατότητα κινδύνου με την έννοια που προαναφέρθηκε<sup>20</sup>. Ως ουσιώδες στοιχείο της πλημμύρας αποτελεί ο ενδεχόμενος κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή άνθρωπος, δηλαδή κίνδυνος που αφορά ευρύτερο κύκλο εννόμων αγαθών, ανεπίδεκτων προσδιορισμού κατ'έκταση εκ των προτέρων, που σημαίνει ότι δεν απαιτείται μεν ειδικός προσδιορισμός των προσώπων ή πραγμάτων που κινδύνευσαν από την πλημμύρα χρειάζεται όμως η συνδρομή γεγονότων ή περιστατικών ικανών να δικαιολογήσουν τη δυνατότητα κοινού κινδύνου με την έννοια που αναφέρθηκε. Επίσης για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της πλημμύρας είτε με δυνατότητα κοινού κινδύνου σε ξένα πράγματα είτε με κίνδυνο σε άνθρωπο, απαιτείται να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ συμπεριφοράς του δράστη και του αποτελέσματος δηλαδή της πλημμύρας<sup>21</sup>. Αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς του δράστη και του αποτελέσματος, που υπονοείται ότι πρέπει να υπάρχει σε κάθε έγκλημα<sup>22</sup>, δηλαδή, όταν ο δράστης προκάλεσε μόνος του ή προκάλεσε και αυτός το επελθόν αποτέλεσμα της πλημμύρας. Τέτοια υφίσταται, κατά τη κρατούσα στην επιστήμη και τη νομολογία<sup>23</sup> θεωρία του ισοδυναμίου των όρων, στα μεν εγκλήματα ενέργειας, όταν η ενέργεια αποτελεί όρο του αποτελέσματος (υπό την έννοια ότι αυτό δεν θα επερχόταν χωρίς την ενέργεια του δράστη), στα δε εγκλήματα παραλείψεως όταν, εφ'όσον θεωρηθεί η παραλειφθείσα πράξη ως ενεργηθείσα, το αποτέλεσμα με βεβαιότητα ή με πιθανότητα που εγγίζει τα όρια της βεβαιότητας, θα είχε αποτραπεί. Περίπτωση κινδύνου για άνθρωπο,

18. ΑΠ 921/2009, ΑΠ 91/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 79/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 76/1996 ΠΧρ. ΜΣΤ σ. 1441, ΠλημΡόδ 61/2007 ΝΟΜΟΣ.

19. ΑΠ 250/1999.

20. ΑΠ 91/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 79/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 76/1996 ΠΧρ 1996 σ. 1441.

21. ΑΠ 72/1991 ΠΧρ ΜΑ' σ. 836.

22. Βλ. π.χ. ΑΠ 2143/2006 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 969/2006 ΠοινΔικ 2007 σ. 531, ΑΠ 358/1982, ΠΧρ. ΛΒ' σ. 921 επ.

23. Βλ. και ΣυμβΕφΑιγ 48/1992 ΠΧρ 1993 σ. 58, Ν. Ανδρουλάκη, «Ποινικό Δίκαιο», Γεν. Μέρος, σ. 198, Χωραρά Ν., «Ποινικό Δίκαιο», έκδ. 9η σ. 116-117.

17. ΑΠ 250/1999.

αποτελεί η παράσυρσή του από τα νερά της κατακλυσθείσης από αυτά έκτασης.

Η έννοια του «*κοινού κινδύνου σε ξένα πράγματα*» έχει το ίδιο περιεχόμενο με αυτή που έχει και στο έγκλημα του εμπρησμού<sup>24</sup>. *Κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα* είναι ο κίνδυνος που αφορά ευρύ κύκλο εννόμων αγαθών, ανεπίδεκτων προσδιορισμού κατ' έκταση εκ των προτέρων<sup>25</sup>. Κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα, στη διάταξη του άρθρου 268 ΠΚ, σημαίνει δυνητικός κίνδυνος ευρείας βλάβης οποιασδήποτε ιδιοκτησίας άλλου πλην του δράστη προσώπου, που έχει οποιοδήποτε έννομο συμφέρον σε αυτή, όπως η κυριότητα, επικαρπία, μίσθωση και βέβαια, εννοείται χωρίς τη συγκατάθεση (συναίνεσή) του. Παράδειγμα, αν πλημμυρίσουν με τις εξ αμελείας ενέργειές του σε αρδευτικό κανάλι τα χωράφια μόνον του ίδιου του δράστη και δεν μπορεί να υπάρξει κίνδυνος για χωράφια άλλων ιδιοκτητών, δεν θεμελιώνεται το έγκλημα της πλημμύρας από αμέλεια. Ο όρος «ξένα» δεν αναφέρεται ούτε προσδιορίζεται σε σχέση με τα πράγματα, αλλά με τον ιδιοκτήτη τους. Ο νομοθέτης με τη χρήση του όρου «ξένα πράγματα» θέλει ν' αποδώσει τον ταυτόσημο όρο «*ιδιοκτησία κινητού ή ακινήτου άλλου προσώπου πλην του δράστη*». Έτσι λοιπόν τα πράγματα που κατακλύζονται με νερά πρέπει να μην ανήκουν στην αποκλειστική κυριότητα, νομή και κατοχή ή οποιοδήποτε άλλο νόμιμο δικαίωμα, όπως π.χ. αυτό που προέρχεται από κάποια μισθωτική σχέση, για να θεωρηθούν ότι είναι *ξένα πράγματα*. *Ξένα* θεωρούνται και τα *πράγματα εκτός συναλλαγής*, που είναι σύμφωνα με το άρθρο 966 ΑΚ, τα κοινά σε όλους, τα κοινόχρηστα και τα προορισμένα για την εξυπηρέτηση δημοσίων, δημοτικών, κοινοτικών ή θρησκευτικών σκοπών καθώς και τα *κοινόχρηστα πράγματα* (άρθρο 967 ΑΚ).

#### δ) Τρόποι τέλεσης

Το έγκλημα της πλημμύρας δεν καθορίζεται στον Ποινικό Κώδικα με ποιον τρόπο ή μέσον μπορεί να προκληθεί. Οι τρόποι που συνήθως κατά τη νομολογία συντελείται η πλημμύρα είναι κυρίως η αλλαγή της φυσικής ροής ομβρίων, λιμναίων ή ποτάμιων υδάτων καθώς και η απόφραξη ή ο περιορισμός κοίτης ανάλογων υδάτινων μαζών<sup>26</sup>. Αναλυτικότερα μπορεί να τελεσθεί με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο, όπως με μεγέθυνση υπάρχουσας πλημμύρας είτε με την επέκταση του πεδίου είτε με την ανύψωση των υδάτων<sup>27</sup>, με κατασκευή φράγματος και αλλοίωση της φυσικής ροής του νερού<sup>28</sup>, με επικωμάτωση μέρους της φυσικής ροής του νερού, με απόφραξη αποχετευτικού στομίου ή κοίτης ποταμού<sup>29</sup>, με απόφραξη χειμάρρου<sup>30</sup>, διά μη ανοίγματος των θυρών υπερχειλίσης<sup>31</sup>, από την άνοδο της στάθμης των ομβρίων υδάτων λόγω παράλειψης λήψης κατάλληλων μέτρων<sup>32</sup>, με κατασκευή τοιχείου, από το οποίο εμποδίστηκε η φυσική ροή των ομβρίων υδά-

των<sup>33</sup>, με έμφραξη ποταμού προς δημιουργία δρόμου χωρίς να ληφθούν μέτρα για την ομαλή συνέχιση της ροής του ποταμού<sup>34</sup>, με την πλημμελή επίβλεψη και συντήρηση αγωγού και παράλειψη καθαρισμού αποστραγγιστικών τάφρων από Οργανισμό Εγγείων Βελτιώσεων<sup>35</sup>, με παράλειψη να ρυθμιστεί το ρεύμα αρδευτικού αύλακος<sup>36</sup>, με φραγή του στομίου εποχικής λίμνης<sup>37</sup>, με υπερχειλίση ποταμού από πράξεις και παραλείψεις που μειώνουν την παροχέυευσή του, με αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη ροή των υδάτων έξω της κοίτης του<sup>38</sup>. Πιο συγκεκριμένα:

#### δα. Με ενέργεια

Η πλημμύρα είναι κατ' αρχήν έγκλημα τέλεσης (θετικής συμπεριφοράς). Η πρόκληση πλημμύρας μπορεί να είναι αποτέλεσμα (μικτής) ενέργειας (θετική συμπεριφορά) δηλαδή με μική κίνηση (δύναμη) του δράστη, η οποία γίνεται αντιληπτή με τις αισθήσεις και η οποία είναι ικανή να επιφέρει μεταβολή στον εξωτερικό κόσμο. Αρκεί να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος (συνάφεια) μεταξύ μιας ενέργειας του δράστη καθώς και του επελθόντος εγκληματικού αποτελέσματος. Το έγκλημα της πλημμύρας με πρόθεση και από αμέλεια στοιχειοθετείται και με μεγέθυνση, είτε με επέκταση του πεδίου είτε με ανύψωση του νερού, της πλημμύρας που ήδη υφίσταται, αρκεί να μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος ανθρώπου και να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στο αποτέλεσμα της πλημμύρας και στην ενέργεια ή παράλειψη του δράστη<sup>39</sup>.

#### δβ. Με παράλειψη

Η παράλειψη, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 ΠΚ, αποτελεί μορφή συμπεριφοράς, αφού στον όρο «πράξη», που αναφέρεται στις διατάξεις ποινικών νόμων, περιλαμβάνει και τις παραλείψεις. Παράλειψη, κατά τον Χωραφά, συνιστά η αποχή από ορισμένη ενέργεια. Παράλειψη δεν σημαίνει οποιαδήποτε απραξία του ανθρώπου, έστω και η συνειδητή, αλλά μόνον αυτή που έχει ποινικό ενδιαφέρον, δηλαδή αυτή που αποδοκιμάζεται κοινωνικά γιατί ήταν μια προσδοκώμενη στο κοινωνικό περιβάλλον ενέργεια, η οποία τελικά δεν επήλθε, αν και υπήρχε δυνατότητα επέλευσής της. Ωστόσο δυνατότητα ενέργειας του δράστη υπάρχει στην περίπτωση που αυτός μπορεί να προστατεύσει από βλάβη ή κίνδυνο έννομο αγαθό. Το έγκλημα της πλημμύρας μπορεί να τελεσθεί όχι μόνο με ενέργεια του δράστη, αλλά και με παράλειψη<sup>40</sup>, όταν στην τελευταία περίπτωση υφίσταται υποχρέωση προς ενέργεια που αποσκοπεί στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος της πυρκαϊγιάς. Στην περίπτωση αυτή όμως απαιτείται ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του δράστη για τον έλεγχο της διαφυγής των υδάτων<sup>41</sup> καθώς και φυσική δυνατότητα ελέγχου από την πλευρά της δημιουργούμενης κατάστασης ακόμη και αν αποτελεί ήδη πλημμύρα<sup>42</sup>.

24. ΑΠ 1788/2007 ΠοινΔικ 2008 σ. 532, ΑΠ 397/2007 ΠΧρ ΝΗ' σ. 55, ΑΠ 76/1996 ΠΧρ ΜΣΤ' σ. 1441.

25. ΑΠ 76/1996 ΠΧρ 1996 σ. 1441, ΑΠ 72/1991, ΑΠ 488/1984, ΑΠ 358/1982 ΠΧρ 1982 σ. 909.

26. Μ. Καϊάφα, Εγκλ. κ.κ. άρθρα 264-289 ΠΚ, Β' έκδ. 1999 σ. 221.

27. ΑΠ 358/1982 ΝοΒ 1982 σ. 521, ΑΠ 484/1984 ΠΧρ. ΛΔ' σ. 921.

28. ΑΠ 590/1972 ΠΧρ ΚΒ' σ. 705.

29. ΑΠ 1146/1979 ΠΧρ Α' σ. 226, ΑΠ Β126/1978 ΠΧρ ΚΗ' σ. 425.

30. ΑΠ 358/1982 ΝοΒ 1985 σ. 521.

31. ΑΠ 72/1991 ΠΧρ ΜΑ' σ. 836.

32. ΑΠ 397/2007 ΠΧρ 2008 σ. 57.

33. ΑΠ 76/1996 ΠΧρ 1996 σ. 1441.

34. ΑΠ 126/1978 ΝοΒ 1978 σ. 786.

35. ΜΠρΜεσ 158/2015 ΝΟΜΟΣ.

36. Η. Γάφου, ό.π., σελ. 113, σημ. 13.

37. Τούση - Γεωργίου, ΠΚ, έκδ. Γ' 1967, σ. 711.

38. ΑΠ 921/2009.

39. ΑΠ 488/1984 ΠΧρ 1984 σ. 921, ΑΠ 358/1982 ΝοΒ 1982 σ. 521.

40. Η. Γάφου, ό.π., σ. 111 σημ. 2, Τούση - Γεωργίου, Ποινικός Κώδικας, έκδ. Γ' 1967, σ. 710.

41. ΑΠ 72/1991 ΠΧρ ΜΑ' σ. 836 επ.

42. ΑΠ 488/1984 ΠΧρ ΛΔ' σ. 921 επ.

### ε) Λοιπές συνθήκες εγκλήματος

Χρόνος τέλεσης του εγκλήματος της πλημμύρας θεωρείται ο χρόνος (χρονική στιγμή), κατά τον οποίο ο υπαίτιος ενήργησε, δηλαδή προκάλεσε την πλημμύρα ή όφειλε να ενεργήσει. Ο χρόνος κατά τον οποίο επήλθε το αποτέλεσμα είναι αδιάφορος (άρθρο 17 ΠΚ). Δεν ενδιαφέρει, αν η πράξη τελέστηκε ημέρα ή νύχτα, αρκεί οποιαδήποτε χρονική στιγμή μέσα στο 24ωρο και βέβαια πλημμύρες δεν προκαλούνται μόνον τους χειμερινούς μήνες, αλλά όλους τους μήνες του έτους. Επίσης δεν ενδιαφέρει ποια μέρα ή μήνα τελέστηκε η πράξη του εμπρησμού. Ο χρόνος τέλεσης ενός αδικήματος και στην προκειμένη περίπτωση απόπειρας, έχει μεγάλη πρακτική, αλλά και ουσιαστική αξία, γιατί από αυτόν καθορίζονται σημαντικά θέματα, όπως χρονικών ορίων εφαρμογής των ποινικών νόμων, η έναρξη το χρόνου παραγραφής του εν λόγω εγκλήματος, ο χρόνος κατά τον οποίον απαιτείται να υπάρχει υπαιτιότητα, η ικανότητα για καταλογισμός του υπαιτίου του εγκλήματος εμπρησμού.

Ως τόπος τέλεσης της πλημμύρας, θεωρείται ο τόπος όπου ο υπαίτιος διέπραξε ολικά ή μερικά την αξιόποινη ενέργεια ή παράλειψη καθώς και ο τόπος που επήλθε το αξιόποιο αποτέλεσμα ή σε περίπτωση απόπειρας, ο τόπος που έπρεπε σύμφωνα με την πρόθεση του υπαιτίου να επέλθει αυτό (άρθρο 16 ΠΚ). Και ο τόπος τέλεσης της πλημμύρας, όπως γενικά κάθε εγκλήματος, έχει μεγάλη πρακτική και ουσιαστική αξία, γιατί από τον καθορισμό αυτού προσδιορίζεται η τοπική αρμοδιότητα των ανακριτικών υπαλλήλων που θα διερευνήσουν τη σχετική έρευνα (αυτεπάγγελτη προανάκριση, προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση), η αρμοδιότητα της εισαγγελικής αρχής που θα χειριστεί ως κατηγορούσα αρχή τη σχετική υπόθεση και γενικά του αρμοδίου ποινικού δικαστηρίου που θα δικάσει την επίδικη υπόθεση. Ο τόπος τέλεσης ενός εγκλήματος εμπρησμού έχει επίσης αξία γιατί θα καθορίσει και την τοπική εφαρμογή των ελληνικών ποινικών νόμων. Ο τόπος τέλεσης έχει μεγάλη αξία γιατί μια πλημμύρα μπορεί να ξεκινήσει από μια περιοχή ενός Νομού και να εξαπλωθεί σε μια έκταση άλλου Νομού. Παράδειγμα, οι πλημμύρες που προκαλούνται σχεδόν κάθε χρόνο στις παραποτάμιες περιοχές του ποταμού Έβρου, μπορεί να συμβούν είτε σε Βουλγαρικό ή Ελληνικό έδαφος και τις περισσότερες φορές οφείλονται σε αίτια που οφείλονται στην περιοχή της Βουλγαρίας.

Τα αίτια που προκαλούν πλημμύρες είναι κυρίως τα εξής<sup>43</sup>:

- α) Γεωμορφολογικά και κλιματολογικά αίτια, όπως το ανεπαρκές υδρογραφικό δίκτυο μιας περιοχής.
- β) Οι ανθρώπινες παρεμβάσεις, όπως η πυκνή αστικοποίηση, δόμηση, περιορισμός χώρων πρασίνου και ο περιορισμός των φυσικών υδατορευμάτων εξαιτίας κάλυψης, μείωσης των διαστάσεων, παράνομη δόμηση, κατασκευή οδικών αξόνων.
- γ) Η ανεπάρκεια έργων, π.χ. διευθέτηση υδατορευμάτων, συντήρηση και επιτήρηση αντιπλημμυρικών έργων και δ) Η ανεπάρκεια στη διαχείριση των πλημμυρικών φαινομένων.

Οι ρεματιές, οι κείμαρροι και τα ποτάμια αποτελούν στοιχεία της φυσικής τοπογραφίας του χώρου και ο άνθρωπος οφείλει να τα προστατεύει από όποια αλλοίωση ή ανθρωπίνη παρέμβαση. Ουσιαστικά αποτελούν τη φυσική δίοδο των υδάτων της βροχής προς τον τελικό προορισμό τη θάλασσα ή άλλους τεχνητούς αποδέκτες μεγάλης χωρητικότητας. Δυστυχώς η μετατροπή των ρεμάτων σε δρόμους ή κλειστούς αγωγούς

αποτελέσει πάγια τακτική των τελευταίων δεκαετιών στη χώρα μας κυρίως σε μεγάλα αστικά κέντρα. Συνέπεια αυτών η αύξηση πλημμυρικών φαινομένων με ανυπολόγιστες ζημιές σε ιδιοκτησίες, αλλά και απώλειες σε ανθρώπινες ζωές.

*Παράδειγμα:* Την 5-6.11.1961 έχασαν τη ζωή τους στην Αθήνα (40) άτομα, την 2.11.1977 έχασαν τη ζωή τους στην Αθήνα (21) και στον Πειραιά (17) άτομα, τον Οκτώβριο 1989 έχασαν στην Αθήνα τη ζωή τους (7) άτομα, την 21-22.10.1994 στην Αθήνα έχασαν τη ζωή του (9) άτομα.

*Παράδειγμα:* Τα αίτια που προκάλεσαν τις πλημμύρες της 8.7.2002 στο Ν. Φάληρο από την υπερχειλίση του Κηφισού ποταμού ήταν: α) οι ισχυρές βροχοπτώσεις με μεγάλο μέγεθος και χαρακτηρισκά καταγίδας, οι οποίες προκάλεσαν παροχή ύδατος υπερβαίνουσα κατά πολύ τη χωρητικότητα του Κηφισού σε συγκεκριμένο τμήμα του και β) ο λανθασμένος προγραμματισμός του συνολικού έργου αναδιευθέτησης του Κηφισού, ο οποίος δημιούργησε «έμφραγμα» μήκους τριών χιλιομέτρων στο συγκεκριμένο τμήμα πριν από την εκβολή του ποταμού, εκεί δηλαδή όπου απαιτείται η πλέον διευρυμένη κοίτη, ενώ παράλληλα είχαν τεθεί όλα τα ανάντη τμήματα και τα συνοδεύοντα αυτά έργα σε πλήρη υδραυλική λειτουργία<sup>44</sup>.

## 2.4 Υποκειμενική υπόσταση

### Ι. Βασικό έγκλημα δόλου

Η έννοια του δόλου, είτε άμεσου είτε ενδεχόμενου, «... συντίθεται από το γνωστικό αντικείμενο και το βουλητικό στοιχείο του προβλεφθέντος εγκληματικού αποτελέσματος και τα εν λόγω δύο στοιχεία είναι στενά συνδεδεμένα και ισότιμα μεταξύ τους, οπότε δεν αρκεί μόνον η γνώση του υψηλού κινδύνου επελεύσεως του εγκληματικού αποτελέσματος από τυχόν παραλείψεις του δράστη ή ελλείψεις ενός πράγματος για να μεταβάλει σε ενδεχόμενο δόλο μια βαριά ή ελαφρά αμέλεια, αδιακρίτως, παράβαση του οικείου καθήκοντος επιμέλειας, αλλά προσ απαιτείται η διαπίστωση, ότι ο υπαίτιος κατά την κρίσιμη χρονική στιγμή δεν απώθησε από τη συνείδησή του την παράσταση του εγκληματικού αποτελέσματος που προβλέπεται και εντεύθεν το επιδοκίμασε. Η συνδρομή του στοιχείου της αποδοχής είναι ζήτημα απόδειξης και δεν προκαθορίζεται από τον βαθμό της πιθανότητας με την οποία προβλέπεται το εγκληματικό αποτέλεσμα, ούτε από τη διαπίστωση ότι ο δράστης, μολονότι προείδε τούτο ως δυνατό, προχώρησε στην πράξη του, δίχως να λάβει υπ' όψη του μια τέτοια προειδοποίηση»<sup>45</sup>. Για να διαπιστωθεί ότι ο δράστης τέλεσε με πρόθεση το έγκλημα του εμπρησμού, απαιτείται να αποδειχθεί ότι ενήργησε με μια ειδική και ιδιαίτερα ένοχη ψυχική κατάσταση. Εξ άλλου, κατά τον Χ. Μυλωνόπουλο: α) Άμεσος δόλος α' βαθμού (επιδίωξη), συντρέχει όταν ο δράστης πράττει ακριβώς για την πραγμάτωση της α.υ του εγκλήματος. Χαρακτηριστικό της επιδίωξης είναι το ισχυρό βουλητικό στοιχείο, β) Άμεσος δόλος β' βαθμού (αναγκαίος δόλος) συντρέχει όταν ο δράστης προβλέπει την πραγμάτωση της α.υ., ως βέβαιη (αναγκαία), συνέπεια της πράξης του και εν τούτοις πράττει εξ ου συνάγεται κατά λογική αναγκαιότητα, ότι αποδέχεται αυτήν. γ) Ενδεχόμενος δόλος. Σύμφωνα με το άρθρο 27 ΠΚ, με ενδεχόμενο δόλο πράττει όποιος προβλέπει ως ενδεχόμενη την πραγμάτωση της α.υ. ενός εγκλήματος, π.χ. του εμπρησμού και εν τούτοις πράττει αποδεχόμενος αυτή. Αρκεί υποκειμενικώς να διαπιστωθεί, ότι η πράξη

43. Ν. Μαμάση, ΕΜΠ, Εργαστήριο Υδρολογίας και Αξιοποίησης Υδατικών Πόρων, «Πλημμύρες και Αντιπλημμυρικά Έργα», 2007.

44. ΔΠρΑθ 11196/2011, Αστική ευθύνη Δημοσίου.

45. ΣυμβαΠ 1335/2007 ΠοινΔικ 5/2009.

ή παράλειψη του εμπρησμού τελέστηκε με πρόθεση, χωρίς περαιτέρω να απαιτείται και η διαπίστωση κάποιου κινήτρου που οδήγησε τον υπαίτιο στην τέλεση αυτού, όπως συμβαίνει με τον διακεκριμένο εμπρησμό δάσους (άρθρο 265 παρ. 2 ΠΚ). Ειδικότερα υποκειμενικώς απαιτείται δόλος, συνιστάμενος στη θέληση του δράστη να προξενήσει πυρκαγιά και γνώση ότι από αυτήν μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο (άμεσος δόλος) ή αν και γνωρίζει, ότι είναι ενδεχόμενο να διακινδυνεύσουν περιουσίες ή άνθρωποι, παρ' όλα αυτά ο δράστης προβαίνει στην εγκληματική πράξη αποδεχόμενος και το αποτέλεσμα των παραπάνω κινδύνων (ενδεχόμενος)<sup>46</sup>. Ωστόσο, η ύπαρξη του δόλου, έχει κριθεί νομολογιακά<sup>47</sup>, ότι «... δεν είναι κατ' αρχήν αναγκαίο να αιτιολογείται ιδιαίτερως -στην απόφαση δικαστηρίου ουσίας- διότι ο δόλος ενυπάρχει στη θέληση παραγωγής των περιστατικών που συγκροτούν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος και προκύπτει από τις ειδικότερες συνθήκες τελέσεώς του, διαλαμβάνεται δε περί αυτού αιτιολογία, στην κύρια αιτιολογία για την ενοχή και προκύπτει από τα περιστατικά που αναφέρονται σε αυτή, όταν όμως πρόκειται για ενδεχόμενο δόλο η αιτιολογία πρέπει να εκτείνεται και στον δόλο και να αιτιολογείται ιδιαίτερα η ύπαρξή του και ειδικότερα τόσο το στοιχείο της πρόβλεψης του εγκληματικού αποτελέσματος, όσο και το στοιχείο της αποδοχής του». Η αποδοχή του εγκληματικού αποτελέσματος αποτελεί λοιπόν το κυρίαρχο στοιχείο της έννοιας του ενδεχόμενου δόλου και εννοιολογικά είναι εντελώς διαφορετική από την πεποίθηση (πίστη) ή την ελπίδα ή την ευχή αποφυγής του (μη επελεύσεως του), η οποία πεποίθηση, ελπίδα ή ευχή αποτελεί, κατά το άρθρο 28 ΠΚ, στοιχείο της ενσυνείδητης αμέλειας, αλλά και την ειδοποίησιν διαφορά του ενδεχόμενου δόλου και της ενσυνείδητης αμέλειας, αφού η πρόβλεψη του εγκληματικού αποτελέσματος αποτελεί κοινό στοιχείο και των δύο<sup>48</sup>. Συνεπώς, όταν πρόκειται για αδίκημα τελεσθέν με ενδεχόμενο δόλο, π.χ. πλημμύρα με ενδεχόμενο δόλο, «... η αιτιολογία πρέπει να εκτείνεται και στον δόλο και να αιτιολογείται ιδιαίτερα η ύπαρξή του και ειδικότερα, τόσο το στοιχείο της πρόβλεψης του εγκληματικού αποτελέσματος, όσο και το στοιχείο της αποδοχής του, χωρίς εκ του βαθμού της πιθανότητας, με την οποία προβλέφθηκε το εγκληματικό αποτέλεσμα να τεκμαίρεται και η αποδοχή του ή να καθίσταται περιττή η απόδειξή του»<sup>49</sup>.

Για την υποκειμενική υπόσταση του βασικού εγκλήματος της πλημμύρας (άρθρο 268 στοιχείο α' και β' ΠΚ) απαιτείται λοιπόν δόλος του δράστη να προκαλέσει πλημμύρα με τη μορφή του άμεσου ή του ενδεχόμενου δόλου<sup>50</sup>. Ο δόλος πρέπει να καλύπτει όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του συγκεκριμένου εγκλήματος. Πιο συγκεκριμένα, απαιτείται θέληση του δράστη να προκαλέσει πλημμύρα και γνώση του ότι από αυτή μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο. Αν δεν υπάρχει υπαιτιότητα του δράστη πλημμύρας, με τη μορφή είτε του δόλου, είτε της αμέλειας και η πλημμύρα είναι αποτέλεσμα φυσικών αιτίων, όπως π.χ. σεισμός, καταιγίδα, τσουνάμι ή κάποιου

τυχαίου γεγονότος, παρ' όλο που μπορεί να θεμελιώνονται τα αντικειμενικά στοιχεία του εγκλήματος της πλημμύρας (άρθρο 268 ΠΚ), δεν στοιχειοθετείται υποκειμενικά το έγκλημα της πλημμύρας (με πρόθεση ή από αμέλεια).

## II) Εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο έγκλημα πλημμύρας (θανατηφόρα πλημμύρα)

Για τη στοιχειοθέτηση της κακουργηματικής θανατηφόρας πλημμύρας (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ απαιτείται υποκειμενικά δόλος μεν, ως προς τα αντικειμενικά στοιχεία του εγκλήματος, ενώ απαιτείται αμέλεια του δράστη ως προς τον θάνατο ανθρώπου από την πλημμύρα, αφού χαρακτηρίζεται έγκλημα εκ του αποτελέσματος<sup>51</sup>. Μεταξύ του βασικού εγκλήματος της πλημμύρας και του βαρύτερου αποτελέσματος (θανατηφόρα πλημμύρα) υπάρχει σχέση αιτίου - αιτιατού και για την εφαρμογή της αυξημένης ποινής, αρκεί να υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της τέλεσης του εκ δόλου εγκλήματος της πλημμύρας και της πραγμάτωσης του περαιτέρω αποτελέσματος.

## III) Πλημμύρα από αμέλεια

Για τη θεμελίωση του αδικήματος της πλημμύρας από αμέλεια (άρθρα 28 και 269 ΠΚ) απαιτείται, εκτός των αντικειμενικών στοιχείων του εγκλήματος της πλημμύρας με πρόθεση (άρθρο 268 ΠΚ), δηλαδή πρόκληση πλημμύρας και δυνατότητα κοινού κινδύνου σε ξένα πράγματα ή κινδύνου σε άνθρωπο, τα οποία είναι ίδια με το έγκλημα της πλημμύρας από αμέλεια, υποκειμενικά ο δράστης να ενήργησε από αμέλεια<sup>52</sup>. Πιο συγκεκριμένα απαιτείται διαπίστωση ότι ο δράστης:

α) Δεν κατέβαλε, κατ' αντικειμενική κρίση, την απαιτούμενη προσοχή που κάθε μέτριος συνετός και ευσυνείδητος άνθρωπος οφείλει, κάτω από τις ίδιες πραγματικές περιστάσεις, να καταβάλει με βάση τους νομικούς κανόνες, τις συναλλακτικές συνήθειες και την πείρα και λογική.

β) Μπορούσε με βάση τις προσωπικές περιστάσεις και ικανότητες, να προβλέψει και ν' αποφύγει το εγκληματικό αποτέλεσμα που επήλθε.

γ) Να υπάρχει αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ ενέργειας ή παράλειψης του δράστη και του επελθόντος αποτελέσματος της πλημμύρας<sup>53</sup>.

Στην περίπτωση αυτή ο δράστης λόγω έλλειψης της προσήκουσας προσοχής, την οποία οφείλει και μπορούσε να καταβάλει, δεν προείδε ότι από την πράξη του θα προξενηθεί πλημμύρα, η οποία μπορεί να προκαλέσει κοινόν κίνδυνο σε ξένα πράγματα ή κίνδυνο σε άνθρωπο ή προείδε μεν αυτό ως δυνατό, όμως πίστεψε ότι δεν θα επέρχονταν. Η αμέλεια όμως του δράστη πρέπει να συνίσταται σε παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, οπότε, πρέπει, για τη στοιχειοθέτηση της διά παραλείψεως τελέσεως του πιο πάνω αδικήματος να υπάρχει, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 15 ΠΚ, ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του δράστη να παρεμποδίσει την επέλευση του αξιοποίνου αποτελέσματος<sup>54</sup>. Επίσης ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμπεριφοράς του δράστη και του αποτελέσματος της πλημμύρας, πρέπει να αιτιολογείται ειδικώς<sup>55</sup>. Η από αμέλεια έναρξη πλημμύρας δεν συνιστά

46. ΑΠ 123/2015 ΤΝΠ ΔΣΑ, ΑΠ 126/2015 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 825/2013 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 736/2009, ΑΠ 351/2009, ΑΠ 2095/2007, ΑΠ 2001/2005, ΠοινΛόγ 2005 σ. 1897.

47. ΑΠ 921/2009.

48. ΑΠ 921/2009.

49. ΑΠ ΟΛ 8/2005, ΑΠ 1101/2006 ΠΧρ ΝΣΤ' σ. 413.

50. ΑΠ 921/2009 ΝΟΜΟΣ, Α. Μπουρόπουλου, ό.π., σ. 405.

51. ΑΠ 1172/1993 ΠΧρ ΜΓ' σ. 869.

52. ΑΠ 72/1991, ΑΠ 488/1984, ΑΠ 358/1982.

53. ΑΠ 488/1984 ΠΧρ 1984 σ. 921, ΑΠ 358/1982 ΝοΒ 1982 σ. 521.

54. ΑΠ 76/1996 ΠΧρ ΜΣΤ' σ. 1441.

55. ΑΠ 72/1991 ΠΧρ ΜΑ' σ. 836.

αξιοποίηση συμπεριφορά, γιατί το συγκεκριμένο έγκλημα είναι ουσιαστικό και όχι τυπικό, όπως ήταν στο άρθρο 420 ΠΝ, του προϊσχύοντος ποινικού νόμου και συνεπώς, υπό τον ισχύοντα Ποινικό Κώδικα απαιτείται αντικειμενικά για τε θεμελίωση τους εγκλήματος πρόκληση πλημμύρας και όχι έναρξη αυτής. Ενδεχομένως να συνιστά πταισματική παράβαση του άρθρου 430 ΠΚ (παράβαση διατάξεων για την πρόληψη πλημμυρών).

Η αμέλεια του δράστη μπορεί να συνιστάται σε παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, οπότε, πρέπει, για τη στοιχειοθέτηση της δια παραλείψεως τέλεσης του πιο πάνω αδικήματος να υπάρχει, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 15 ΠΚ, ιδιαίτερη νομική υποχρέωση του δράστη να παρεμποδίσει την επέλευση του αξιοποιήσιμου αποτελέσματος της πλημμύρας<sup>56</sup>. Συνεπώς και ο επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων μπορεί να ευθύνεται για την δια παραλείψεως τέλεση του αδικήματος της πλημμύρας από αμέλεια κατά την εκτέλεση πυροσβεστικής επιχείρησης παροχής βοήθειας πχ άντληση υδάτων από πλημμύρα, δεδομένου ότι έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, με βάση την κείμενη για το ΠΣ νομοθεσία, του κανονισμού, τις διαταγές αλλά και τα επιχειρησιακά σχέδια. Αν ωστόσο από την ανωτέρω αμελή συμπεριφορά του για την δια παραλείψεως τέλεση του εγκλήματος της πλημμύρας από αμέλεια επέλθει και θάνατος ανθρώπου (άρθρο 268, στοιχείο γ' ΠΚ), επειδή παρέλειψε να το διασώσει ενώ μπορούσε να το πράξει, θα ευθύνεται κατά συρροή και για ανθρωποκτονία από αμέλεια.

## 2.5 Υποκείμενο

Ενεργητικό υποκείμενο μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο, όχι μόνο ποινικά ενήλικο, αλλά και ποινικά ανήλικο, ακόμη και ο κάτοχος ή ο κύριος του πράγματος από το οποίο προκλήθηκε η πλημμύρα, το οποίο διά της συμπεριφοράς του (ενέργειας ή παράλειψης) τελεί το έγκλημα της πλημμύρας, από την οποία μπορεί να προκύψει η απαιτούμενη από τη διάταξη του άρθρου 268 ΠΚ διακινδύνευση συγκεκριμένων εννόμων αγαθών. Στην πράξη βέβαια στις περισσότερες περιπτώσεις του συγκεκριμένου εγκλήματος κατηγορούμενοι είναι είτε εκπρόσωποι αναδόχων εταιριών που αναλαμβάνουν τεχνικά έργα από το Δημόσιο, είτε οι επιβλέποντες τα διάφορα τεχνικά έργα μηχανικοί, ιδιώτες ή δημόσιοι υπάλληλοι, είτε εκπρόσωποι δημοσίων οργανισμών, π.χ. ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ κ.λπ. ή αρμόδιοι υπάλληλοι Δήμων και Περιφερειών της χώρας.

## 2.6 Συμμετοχή

Στο έγκλημα της πλημμύρας είναι δυνατή κάθε μορφή συμμετοχικής δράσης δηλαδή είναι δυνατόν η πρόκληση πλημμύρας να είναι προϊόν εγκληματικής συμπεριφοράς περισσότερων του ενός δραστών, όπως ηθική αυτοουργία και συναυτουργία, άμεση συνέργεια και απλή συνέργεια. Το παραπάνω έγκλημα της πλημμύρας, μπορεί για παράδειγμα να τελεσθεί και από περισσότερους από ένα δράστη κατά συναυτουργία, σύμφωνα με το άρθρο 45 του ΠΚ, το οποίο ορίζει ότι «αν δύο ή περισσότεροι τέλεσαν από κοινού αξιοποιήσιμη πράξη, καθένας τους τιμωρείται ως αυτουργός της πράξης».

## 2.7 Ολοκληρωμένο - Απόπειρα

Το έγκλημα της πλημμύρας είναι ουσιαστικό και ως εκ τούτου είναι ολοκληρωμένο όταν προκληθεί πλημμύρα, από την

οποία μπορεί να προκληθεί κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο.

Επίσης απόπειρα είναι δυνατή σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του άρθρου 42 ΠΚ. Συνεπώς, απόπειρα συνιστά κάθε προπαρασκευαστική πράξη ή γενικά κάθε συμπεριφορά<sup>57</sup> που οδηγεί στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα της πλημμύρας χωρίς να προκαλείται δυνατότητα διακινδύνευσης ανθρώπων ή ξένων ιδιοκτησιών<sup>58</sup>, όπως π.χ. η φθορά αγωγών μεταφοράς νερού ή μετακίνηση αναχωμάτων με σκοπό την πρόκληση πλημμύρας, η έναρξη της παρέκκλισης της φυσικής ροής ποταμών, λιμνών κ.ά.

## 2.8 Νομική φύση

Στον Ποινικό μας Κώδικα, ορθώς λοιπόν ο νομοθέτης, έχει τυποήσει το εν λόγω έγκλημα, όχι ως έγκλημα βλάβης, παρ' όλο που τα αποτελέσματα του εμπρησμού είναι καταστροφικά, αλλ' ως έγκλημα διακινδύνευσης. Και τούτο, γιατί με τον τρόπο αυτόν παρέχεται περισσότερο αυξημένη προστασία στο προστατευόμενο από τις διατάξεις του άρθρου 268 ΠΚ έννομο αγαθό, αφού η διακινδύνευση αποτελεί προ στάδιο της βλάβης. Στα εγκλήματα αφηρημένα - συγκεκριμένης διακινδύνευσης ο κίνδυνος περιγράφεται ως στοιχείο της α.υ., όχι ως υπάρχων, όπως στα εγκλήματα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, αλλ' ως δυνάμενος να προκύψει ανά πάσα στιγμή, δηλαδή ο κίνδυνος έστω και ως δυνατότητα και όχι ως εμπειρικό γεγονός περιλαμβάνεται στην α.υ. τους έτσι όπως έχουν τυποποιηθεί στον Ποινικό Κώδικα. Στα εγκλήματα αυτά, που κατά την Μ. Καϊάφα, ονομάζονται και *εγκλήματα απόπειρας πρόκλησης κινδύνου*, δημιουργείται μια λειτουργική (ενεργή) πηγή κινδύνου, που στο συγκεκριμένο έγκλημα είναι η πλημμύρα, η οποία ανά πάσα στιγμή μπορεί να κατευθυνθεί στα έννομα αγαθά και το αντίστροφο, είναι δηλαδή ανοικτή και προσβάσιμη στα έννομα αγαθά τη ζωής, σωματικής ακεραιότητας, υγείας, ιδιοκτησίας και περιβάλλοντος και η οποία μπορεί να οδηγήσει αυτοδύναμα στη βλάβη τους, που μπορεί να συμβεί μπορεί και όχι. Η πλημμύρα λοιπόν είναι έγκλημα διακινδύνευσης και ειδικότερα *αφηρημένα -συγκεκριμένης διακινδύνευσης*<sup>59</sup> ή *δυναμικής διακινδύνευσης*. Υποστηρίζεται όμως στη θεωρία και η άποψη, ότι πρόκειται και για έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης «εφόσον ο νόμος απαιτεί ρητώς την διαπίστωση της επελεύσεως του κινδύνου διά την θεμελίωσιν του εγκλήματος»<sup>60</sup>. Επίσης είναι έγκλημα ουσιαστικό<sup>61</sup>, γιατί απαιτείται η επέλευση της πλημμύρας.

Το βασικό έγκλημα της πλημμύρας (άρθρο 268, στοιχείο α' και β' ΠΚ) είναι *έγκλημα απλό*, γιατί η διάταξη του άρθρου αυτού δεν προβλέπει ότι πρέπει να τελεσθεί με ορισμένο αριθμό πράξεων, αλλ' άπαξ με την πρόκληση πυρκαγιάς.

Επίσης το ίδιο ως άνω έγκλημα είναι *έγκλημα φυσικό*, γιατί ο τρόπος τέλεσής του, όπως περιγράφεται στην α.υ. της σχετική διάταξης και πιο ειδικά η πράξη που συνιστά την αξιοποίηση

57. Αιτ. Έκθεση 1933, σ. 396.

58. Αιτ. Έκθεση 1933, σ. 252, Μ. Καϊάφα, ό.π., σ. 219, Α. Μπουρόπουλου, ό.π., σ. 405, Η. Γάφου, ό.π., σ. 111.

59. Χρ. Δέδε, Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος, Εγκλήματα κοινού κινδύνου, 1979, σ. 69, Ι. Μανωλεδάκη, Επιτομή, σ. 220, ΑΠ 461/1976, ΠΧρ ΚΒ' σ. 37.

60. Η. Γάφου, Ποινικό Δίκαιο, Ειδ. Μέρ., τεύχ. Γ' 1961, σ. 112 σημ. 8.

61. Η. Γάφου, ό.π., σ. 111, Α. Μπουρόπουλου, Ερμην. ΠΚ, τεύχ. Β' 1962, σ. 405.

56. ΑΠ 397/2007 ΠΧρ 2008 σ. 57.

φυσική μεταβολή (αποτελεσμα), δηλαδή η πλημμύρα, ταιριάζει και σε επενέργεια των στοιχείων της φύσης, όπως πρόκληση πλημμύρας από σεισμό, έκρηξη ηφαιστείου. Ο άνθρωπος δηλαδή στο εν λόγω έγκλημα υποκαθιστά τη φύση.

Εξ άλλου το ίδιο ως άνω έγκλημα είναι *έγκλημα ιδιόχειρο*, γιατί στοιχειοθετείται μόνο με αυτοπρόσωπη συμπεριφορά του ιδίου του αυτοουργού και συνεπώς μόνο στην περίπτωση αυτή μπορεί να τεθεί η ιδιαίτερη απαξία του εν λόγω εγκλήματος.

Το βασικό έγκλημα είναι *έγκλημα ουσιαστικό ή αποτελέσματος*, δηλαδή δεν αρκεί για την πλήρωση της α.υ. ότι θα πρέπει να προκληθεί πλημμύρα. Όμως πέραν από τη συμπεριφορά του δράστη να προκαλέσει πλημμύρα, ως ουσιαστικό έγκλημα, απαιτείται να υπάρξει και μια παραπέρα μεταβολή κατάστασης σε κάποιο υλικό αντικείμενο χωρισμένη από την ως άνω συμπεριφορά του δράστη, που είναι η διακινδύνευση ανθρώπου ή (ξένης) ιδιοκτησίας.

Εξ άλλου η πλημμύρα, όπως και ο εμπρησμός και η έκρηξη, ανήκει στα *εγκλήματα επικινδυνότητας*. Επίσης η πλημμύρα είναι *έγκλημα κοινό*, γιατί το υποκείμενό του, ως αυτοουργός, μπορεί να είναι κάθε άνθρωπος (φυσικό πρόσωπο). Ακόμη είναι έγκλημα *στιγμαίο* γιατί η προσβολή του εννόμου αγαθού ολοκληρώνεται εφ' άπαξ με την πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του εν λόγω εγκλήματος, δηλαδή με την πρόκληση πλημμύρας από την οποία μπορεί να διακινδυνεύσει άνθρωπος ή (ξένη) ιδιοκτησία.

Το έγκλημα της εκ του αποτελέσματος χαρακτηριζομένης (θανατηφόρου) πλημμύρας (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ) είναι έγκλημα *ουσιαστικό και βλάβης*, αφού για την πλήρωση της α.υ. του απαιτείται η βλάβη (ανάιρεση) του εννόμου αγαθού της ζωής του θύματος και όχι απλά η διακινδύνευσή του.

## 2.9 Ποινή - Έμπρακτη μετάνοια

### I. Ποινή

Όπως προαναφέρθηκε, στις διατάξεις για την πλημμύρα (άρθρο 268 ΠΚ), ο νομοθέτης έχει τυποποιήσει τρία εγκλήματα και συγκεκριμένα:

Α) Δύο εγκλήματα διακινδύνευσης, εκ των οποίων το ένα είναι πλημμέλημα (άρθρο 268 στοιχείο α' ΠΚ), ενώ το άλλο είναι κακούργημα (άρθρο 268 στοιχείο β' ΠΚ) και

Β) Ένα έγκλημα βλάβης, εκ του αποτελέσματος διακρινόμενο, ως κακούργημα (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ).

Εξ άλλου στη διάταξη για την πλημμύρα από αμέλεια (άρθρο 269 ΠΚ) έχει τυποποιηθεί ένα έγκλημα πλημμεληματικού χαρακτήρα.

Αναλυτικότερα το βασικό έγκλημα της πλημμύρας:

α) Το έγκλημα του άρθρου 268 στοιχείο α' ΠΚ, δηλαδή της πλημμύρας με πρόθεση, από την οποία μπορεί να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα, είναι πλημμέλημα και τιμωρείται με φυλάκιση από δέκα μέρες μέχρι 2 έτη.

β) Το έγκλημα του άρθρου 268 στοιχείο β' ΠΚ, δηλαδή της πλημμύρας με πρόθεση, από την οποία μπορεί να προκύψει κίνδυνος σε άνθρωπο, είναι κακούργημα και τιμωρείται με (πρόσκαιρη) κάθειρξη από πέντε (5) μέχρι είκοσι (20) έτη (βλ. άρθρο 52 ΠΚ).

Το εκ του αποτελέσματος χαρακτηριζόμενο έγκλημα της θανατηφόρας πλημμύρας (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ) είναι κακούργημα και τιμωρείται με κάθειρξη ισόβια ή πρόσκαιρη κάθειρξη τουλάχιστον δέκα (10) και μέχρι είκοσι (20) έτη.

Η πλημμύρα από αμέλεια είναι πλημμέλημα και τιμωρείται από 10 μέρες μέχρι πέντε (5) έτη, ανεξάρτητα αν μπορεί να προκληθεί από αυτήν κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο ή και στα δύο.

## II. Έμπρακτη μετάνοια

Επίσης η διάταξη του άρθρου 289 ΠΚ, σύμφωνα με την οποία γίνεται παραπομπή και στο έγκλημα της πλημμύρας, προβλέπει την έμπρακτη μετάνοια και για τα εγκλήματα της πλημμύρας, ακόμη και με πρόθεση. Ειδικότερα προβλέπει την απαλλαγή του δράστη του εγκλήματος της πλημμύρας (με πρόθεση και από αμέλεια), αν με την ελεύθερη θέλησή του αποτρέψει τον κίνδυνο ή με τη γρήγορη αναγγελία του προς τις αρχές, π.χ. Πυροσβεστική Υπηρεσία, Αστυνομία, δώσει αφορμή για την αποτροπή του (παρ. 1), ενώ ο δράστης του ιδίου ως άνω εγκλήματος, σύμφωνα με την παρ. 2 του ιδίου ως άνω άρθρου, η οποία προστέθηκε με τον ν. 2721/1999, επίσης απαλλάσσεται από κάθε ποινή, πέραν από τους παραπάνω όρους και προϋποθέσεις της παρ. 1 και όταν με την ελεύθερη θέλησή του, μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας, έχει επιχειρήσει να μειώσει την έκταση του κινδύνου που έχει προκαλέσει και σε περίπτωση βλάβης ξένων πραγμάτων, όπως π.χ. καλλιέργειες, θερμοκήπια, οικίες, έχει ικανοποιήσει πλήρως τους ζημιωθέντες με την καταβολή του κεφαλαίου και των τόκων υπερημερίας και δηλώσουν τούτοι οι παθόντες ή οι κληρονόμοι τους. Η νομοθετική παρέμβαση που έγινε στο άρθρο 289 ΠΚ, με την προσθήκη παρ. 2 «οδήγησε σε αδικαιολόγητη και ανώφελη διάβρωση του θεσμού της έμπρακτης μετάνοιας που αποκάλυψε δυστυχώς αδυναμία ακόμα και για την ομαλή συνύπαρξη της νέας παραγράφου, που προστέθηκε στο άρθρο 289 ΠΚ με την προϋπόχουσα, την οποία και αποδυναμώσε»<sup>62</sup>.

Η φράση «ελεύθερη θέληση» στις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 289 ΠΚ έχει το ίδιο περιεχόμενο με την αντίστοιχη φράση στη διάταξη του άρθρου 267 ΠΚ, για το έγκλημα του εμπρησμού. Απαιτείται δηλαδή δράση του υπαιτίου της πλημμύρας και μάλιστα αυθόρμητη, χωρίς δηλαδή εξωτερικά αίτια, όπως π.χ. επειδή τον δράστη τον είδε τρίτος, που οδηγεί στην αποτροπή του κοινού κινδύνου σε ξένα πράγματα ή κινδύνου σε άνθρωπο.

## 2.10 Συρροή

Μεταξύ του εγκλήματος του άρθρου 268 ΠΚ, στοιχείο α' ΠΚ, δηλαδή της πλημμύρας με δυνατότητα κοινού κινδύνου σε ξένα πράγματα και της πλημμύρας με δυνατότητα κινδύνου σε άνθρωπο (άρθρο 268 στοιχείο β' ΠΚ), υπάρχει συρροή φαινομενική κατ' ιδέαν, υπέρ του εγκλήματος του άρθρου 268 στοιχείο β', που απορροφά το έγκλημα του άρθρου 268 στοιχείο α' ΠΚ.

Η θανατηφόρα πλημμύρα με πρόθεση (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ) συρρέει αληθινά με την ανθρωποκτονία με πρόθεση (άρθρο 299 ΠΚ), όταν ο θάνατος από την πλημμύρα (άρθρο 268 στοιχείο γ' ΠΚ) οφείλεται σε δόλο και όχι αμέλεια του δράστη της πλημμύρας.

Η πλημμύρα, από την οποία μπορεί να προκληθεί κοινός κίνδυνος για ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο, με επελθόντα θάνατο, συρρέει αληθινά με ανθρωποκτονία από πρόθεση (με ενδεχόμενο δόλο) και έκθεση.

62. Μ. Καϊάφα, Υπερ 1999 σ. 1273.

Αληθινά συρρέει η πλημμύρα και με την έκρηξη, όταν π.χ. επιχειρηθεί ως πράξη σαμποτάζ από εγκληματική οργάνωση η ανατίναξη αναχωμάτων ενός μεγάλου υδραυλικού έργου ή υδροηλεκτρικού φράγματος, με σκοπό να προκληθούν πλημμυρικά φαινόμενα ευρείας έκτασης.

Μεταξύ της πλημμύρας και του πταίσματος της παράβασης διατάξεων για την πρόληψη πλημμυρών (άρθρο 430 ΠΚ) υπάρχει φαινομενική συρροή, κατά την οποία το πταίσμα απορροφάται από το έγκλημα της πλημμύρας (άρθρο 268 ΠΚ). Φαινομενική είναι η συρροή και με τα αγροτικά αδικήματα άρθρα 38 παρ. και 41 του ν. 3585/2007, τα οποία απορροφώνται από το έγκλημα της πλημμύρας.

Η πλημμύρα επίσης συρρέει φαινομενικά με τη φθορά ξένης ιδιοκτησίας, την οποία και απορροφά.

## 2.11 Δικονομικά ζητήματα

1) Όταν πρόκειται για αδίκημα τελεσθέν με ενδεχόμενο και όχι με απλό δόλο, όπως η πλημμύρα, η αιτιολογία πρέπει να εκτείνεται και στον δόλο και να αιτιολογείται ιδιαίτερα η ύπαρξή του και ειδικότερα τόσο το στοιχείο της πρόβλεψης του εγκληματικού αποτελέσματος της πλημμύρας, όσο και το στοιχείο της αποδοχής του, χωρίς να τεκμαίρεται και η αποδοχή του από τον βαθμό της πιθανότητας, με την οποία προβλέφθηκε το εγκληματικό αποτέλεσμα ή να καθίσταται περιττή η απόδειξή του<sup>63</sup>.

2) Ως πολιτικώς ενάγων μπορεί να παρασταθεί ο αμέσως από την πράξη της πλημμύρας παθών, όπως και οι κινδυνεύσαντες από αυτήν άνθρωποι ή ο ανήλικος που κινδύνευσε από πλημμύρα εκπροσωπούμενος νομίμως και όχι ατομικά από τον πατέρα του<sup>64</sup>.

3) Παράσταση πολιτικής αγωγής είναι δυνατή μόνο για τα πρόσωπα, έναντι των οποίων πραγματώθηκε ο κίνδυνος για της ζωής ή σωματικής ακεραιότητας ή την ιδιοκτησία, όχι όμως και εκείνα που θα μπορούσαν να διακινδυνεύσουν.

4) Όταν πρόκειται για αδίκημα τελεσθέν με ενδεχόμενο και όχι με απλό δόλο, η αιτιολογία πρέπει να εκτείνεται και στον δόλο και να αιτιολογείται ιδιαίτερα η ύπαρξή του και ειδικότερα τόσο το στοιχείο της πρόβλεψης του εγκληματικού αποτελέσματος, όσο και το στοιχείο της αποδοχής του, χωρίς εκ του βαθμού της πιθανότητας με την οποία προβλέφθηκε το εγκληματικό αποτέλεσμα να τεκμαίρεται και η αποδοχή του ή να καθίσταται περιττή η απόδειξή της<sup>65</sup>. Η πραγματογνωμοσύνη αυτή, κατά την αρχή της ηθικής απόδειξης, που καθιερώνεται από το άρθρο 177 ΠΚ εκτιμάται ελεύθερα από τον δικαστή, με την έννοια ότι δεν δεσμεύεται από αυτή, οφείλει όμως, όταν δεν αποδέχεται, τα προκύπτοντα από αυτή συμπεράσματα, να αιτιολογεί την αντίθετη δικαστική του πεποίθηση, παραθέτοντας τα αποδεδειγμένα προκύπτοντα περιστατικά, τα οποία αποκλείουν αυτά που οι πραγματογνώμονες θέτουν ως βάση της γνώμης τους<sup>66</sup>.

5) Το έγκλημα της πλημμύρας από πρόθεση προϋποθέτει, αντικειμενικά μεν την πρόκληση πλημμύρας, με θετική ενέργεια ή και ακόμη με την παράλειψη ενέργειας που οφείλεται από τον νόμο και υποκειμενικά δόλο, άμεσο ή ενδεχόμενο, που συνίσταται, ο μεν άμεσος δόλος, στη γνώση και τη θέληση

των στοιχείων της πράξεως, δηλαδή, της προκλήσεως πλημμύρας και του από αυτήν κινδύνου για άνθρωπο ή ξένα πράγματα, ο δε ενδεχόμενος, στην αποδοχή του ενδεχομένου αποτελέσματος της πλημμύρας και του από αυτήν κινδύνου για τη ζωή σε άνθρωπο ή σε ξένα πράγματα.

6) Στην απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας η προσβαλλόμενη καταδικαστική απόφαση για πλημμύρα από αμέλεια πρέπει να αιτιολογεί ειδικώς ποια μορφή κινδύνου δέχεται το δικαστήριο, αν δηλαδή από την πλημμύρα μπορούσε να προκύψει κοινός κίνδυνος σε ξένα πράγματα ή κίνδυνος σε άνθρωπο, άλλως αναίρεται, λόγω έλλειψης νομίμου αιτιολογίας<sup>67</sup>.

7) Αναίρεται καταδικαστική απόφαση για πλημμύρα από αμέλεια για έλλειψη νόμιμης αιτιολογίας, διότι δεν αναφέρεται σε ποια πράγματα μπορούσε να προκύψει κοινός κίνδυνος<sup>68</sup>, ούτε αν η ιδιότητα του κατηγορουμένου επέβαλε τη λήψη μέτρων προς αποτροπή της καθώς και ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ παραλείψεως του δράστη και του αποτελέσματος<sup>69</sup>.

8α) Αστική ευθύνη του Δημοσίου, κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ. Καταδίκη της ΔΕΗ για αδικοπραξία (άρθρα 914 και 298 ΑΚ) γιατί τα έτη 1965, 1969 και 1989 κατασκεύασε λεκάνη απορροής του ποταμού Αχελώου και στον κύριο ρου αυτού τα φράγματα των Κρεμαστών, Καστρακίου και Στράτου, αντίστοιχα, για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Η αύξηση της στάθμης των ταμιευτήρων επιτυγχάνεται με το κλείσιμο των θυροφραγμάτων των Κρεμαστών, γεγονός όμως που ενέχει κινδύνους σε περίπτωση μεγάλης πλημμύρας. Έτσι, για λόγους ασφαλείας κατά την περίοδο από 1/11 μέχρι 31/3 τα θυροφράγματα των Κρεμαστών διατηρούνται συνήθως ανοιχτά, οδηγώντας σε μείωση της στάθμης, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος υπερπήδησης των φραγμάτων από τυχόν ακραίες χειμερινές πλημμύρες. Δυστυχώς, από 21/11 μέχρι 5/12/1996 πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή ποταμού Αχελώου ιδιαίτερα ισχυρές βροχοπτώσεις που συνεχίστηκαν και όλο τον Δεκέμβρη και τον Ιανουάριο 1997, από τις οποίες προκλήθηκαν πλημμυρικά φαινόμενα<sup>70</sup>. Εξ άλλου δεν θεμελιώνεται αστική ευθύνη του Κράτους, όταν υπάρχει ανωτέρα βία, δηλαδή κάποιο φυσικό γεγονός ή άλλη πραγματική αδυναμία, όπως π.χ. εξαιρετική πλημμύρα. Στις περιπτώσεις αυτές ειδικές διατάξεις προβλέπουν την αποκατάσταση των ζημιών προσώπων που επλήγησαν, όπως για παράδειγμα την καταβολή χρηματικών βοηθημάτων<sup>71</sup>.

8β) Αστική ευθύνη του Δημοσίου, κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ και όχι του κυρίου του έργου, σε αποζημίωση για ζημιές, κατά την εκτέλεση δημοσίου έργου από πλημμύρες λόγω πλημμυρικού προγραμματισμού και οργάνωση του έργου διάνοιξης της κοίτης του Κηφισού ποταμού και μη λήψης αντιπλημμυρικών έργων από τους αναδόχους καθ' όσον η διάνοιξη εκχώρησε κατ' αντίστροφη φορά. Δεν οφείλεται ανωτέρα βία οφειλόμενη σε ακραία καιρικά φαινόμενα. Δεν αποκλείεται η ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ παράνομης πράξης ή παράλειψης και επεπλοήσεως ζημιάς, αν στο αποτέλεσμα συνετέλεσε συνυπαιτιότητα του ζημιωθέντα. Προϋποθέσεις για επιδίκαση αποζημίωσης και ζημιά που αποκαθίσταται<sup>72</sup>.

63. ΑΠ ΟΛ 8/2005, ΑΠ 110/2006 ΠΧρ ΝΣΤ' σ. 413, ΑΠ 921/2009.

64. ΑΠ 180/1984 ΠΧρ ΛΔ σ. 750.

65. ΑΠ ΟΛ 8/2005, ΑΠ 1101/2006 ΠοινΧρ ΝΣΤ' 413.

66. ΑΠ 1258/2006 ΠΧρ ΝΖ' σ. 440, ΑΠ 268/2006 ΠΧρ ΝΣΤ' σ. 814.

67. ΑΠ 76/1996 ΠΧρ 1996 σ. 1441, ΑΠ 488/1984 ΠΧρ 1984 σ. 921.

68. ΑΠ 397/2007 ΠΧρ 2008 σ. 57.

69. ΑΠ 72/1991 ΠΧρ 1991 σ. 836.

70. ΑΠ (Πολ) 1482/2009.

71. ΣτΕ 2635/1996, ΔΕφΑθ 4542/1998.

72. ΣτΕ 523/2014, ΣτΕ 1218/2013 ΝΟΜΟΣ.

9) Παρόμοια πλημμυρικά φαινόμενα κυρίως από υπερχειλίσεις ποταμών προκαλούνται συχνά στη χώρα, με αποτέλεσμα οι ζημιωθέντες να αξιώνουν από τα πολιτικά δικαστήρια αποζημιώσεις από τις αρμόδιους φορείς, παράδειγμα για τον Άραχθο ποταμό<sup>73</sup>, σύμφωνα με τις διατάξεις για αδικοπραξία, είτε από τα διοικητικά δικαστήρια, λόγω αστικής ευθύνης του Κράτους, δεδομένου ότι ο κύριος δημοσίου έργου υπέχει αστική ευθύνη για ζημιές που προκαλούνται σε τρίτους εξ αιτίας εκτέλεσης δημοσίου έργου, έστω και αν η εκτέλεση του έργου αυτού έχει ανατεθεί με σύμβαση σε ιδιώτη ανάδοχο<sup>74</sup>.

10) Επιδίκαση αποζημίωσης και χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης σε ζημιωθέντα από πλημμύρα ποταμού, στα κατάντη του οποίου διεξάγονταν έργα<sup>75</sup>.

11) Πλημμελής διάνοιξη κοίτης ποταμού. Στοιχειοθετείται ευθύνη του Δημοσίου, τηρουμένων και των λοιπών προϋποθέσεων του νόμου, όχι μόνον όταν με πράξη ή παράλειψη οργάνου του παραβιάζεται συγκεκριμένη διάταξη νόμου, αλλά και όταν παραλείπονται τα ιδιαίτερα καθήκοντα και υποχρεώσεις που προσιδιάζουν στη συγκεκριμένη υπηρεσία και προσδιορίζονται από την κείμενη εν γένει νομοθεσία, τα διδάγματα της κοινής πείρας και την αρχή της καλής πίστεως. Ο κατά τα ανωτέρω παράνομος χαρακτήρας της ζημιολογίας πράξεως, παραλείψεως ή υλικής ενεργείας αρκεί για να στοιχειοθετηθεί η ευθύνη του Δημοσίου, χωρίς να απαιτείται και η διαπίστωση πταίσματος του οργάνου του. Επί διαφορών αποζημιώσεως κατ' άρθρο 105 ΕισΝΑΚ διάδικος εναγόμενος ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων είναι το Ελληνικό Δημόσιο, όχι δε ευθέως το προσωπικά υπεύθυνο όργανο του ούτε τρίτοι συνδεδεμένοι συμβατικώς με το Δημόσιο, όπως οι ανάδοχοι δημοσίων έργων, οι οποίοι ενάγονται ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, αφού η διαφορά μεταξύ ζημιωθέντος και των προσώπων αυτών είναι ιδιωτικού δικαίου, υπαγομένη στη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων, η δε ευθύνη του Δημοσίου, όταν συντρέχει, είναι αυτοτελής, ανεξάρτητη από τυχόν εξ άλλων διατάξεων προκύπτουσα ευθύνη του αναδόχου για βλάβες στα έργα ή για μη τήρηση των κατά νόμον ή τη σύμβαση υποχρεώσεών του<sup>76</sup>.

12) Παραπομπή του υπαιτίου με την κατηγορία της πλημμύρας, ο οποίος τελικά καταδικάστηκε για αυτοδικία συνιστά ανεπίτρεπτη μεταβολή της κατηγορίας<sup>77</sup>.

13) Αναίρεση απόφασης λόγω έλλειψης αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ συμπεριφορά του δράστη και του επελθόντος αποτελέσματος ή γιατί δεν αιτιολογείται το είδος του κινδύνου που δέχτηκε η απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας<sup>78</sup>.

14) Η οριστικώς εγκαταλειφθείσα κοίτη ποταμού μη πλευσίμου ανήκει στους κυρίους των παραποτάμιων κτημάτων. Κατ' εξαίρεση, όταν η εγκατάλειψη προήλθε συνέπεια εκτελέσεως τεχνικών έργων από το Δημόσιο, με σκοπό την αποξήρανση, προστασία από πλημμύρες ή εξυγίανση ελών κ.λπ., τότε οι εκτάσεις αυτές περιέρχονται στο Δημόσιο<sup>79</sup>.

15) Αναίρεται απόφαση για έλλειψη της απαιτούμενης ειδικής και εμπειροστατωμένης αιτιολογίας, γιατί δεν περιλαμβάνει σε αυτήν περιστατικά που να δικαιολογούν τη δυνατότητα κοι-

νού κινδύνου που να αφορά ευρύτερο κύκλο ενόμων αγαθών ανεπίδεκτων προσδιορισμού. Επίσης για τον λόγο ότι, ενώ οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν για πλημμύρα από αμέλεια, που τελέστηκε διά παραλείψεως, δεν προσδιορίζεται αν η συγκεκριμένη για καθένα εξ αυτών ιδιότητα επέβαλε (από ποιες νομικές διατάξεις ή νομικές σχέσεις) τη λήψη των περιγραφόμενων στην απόφαση μέτρων για την αποτροπή της συγκεκριμένης πλημμύρας<sup>80</sup>.

16) Ασφαλιστική σύμβαση κατά του κινδύνου πλημμύρας, ο οποίος πραγματοποιήθηκε και υπέστησαν ζημιές εμπορεύματα της ασφαλισμένης επιχείρησης, λόγω εισροής υδάτων. Εξαιρούνται από την ασφαλιστική κάλυψη και συνεπώς απαλλάσσεται η ασφαλιστική εταιρία, για ζημιές που προκλήθηκαν από τη διείσδυση υδάτων μέσω οιασδήποτε οροφής και ανοιγμάτων, θυρών και παραθύρων, τα οποία αφέθηκαν ανοιχτά ή είναι ελαττωματικά. Η επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να τοποθετεί τα υπό ασφάλιση εμπορεύματα όχι χαμηλότερα από ελάχιστο όριο των 13 cm από το έδαφος και σε απόσταση τουλάχιστον 10 cm από τα τοιχία της οικοδομής<sup>81</sup>.

17) Ευθύνη των ΟΤΑ σε αποζημίωση για αποκατάσταση της θετικής ζημιάς και ηθικής βλάβης του ζημιωθέντος για ζημιές που υπέστη το διαμέρισμά του (οικιακός εξοπλισμός, έπιπλα, ρουχισμός κ.λπ.), λόγω κακοτεχνίας του αποχετευτικού αγωγού που κατασκεύασε ανάδοχος εταιρία. Κύριος του έργου είναι ο Δήμος και όχι η ΕΥΔΑΠ και αυτός ευθύνεται για τις ζημιές<sup>82</sup>.

18) Απαλλάσσεται εταιρία διεθνών μεταφορών που είχε συνάψει με άλλη εταιρία σύμβαση χερσαίας μεταφοράς για τη μεταφορά εμπορευμάτων από Γερμανία στην Ελλάδα, η οποία και πραγματοποιήθηκε, αποθηκεύτηκαν δε τα συγκεκριμένα εμπορεύματα στις αποθήκες της μέχρι την παράδοσή τους στην αντισυμβαλλόμενη εταιρία. Πριν παραδοθούν αυτά καταστράφηκαν από πλημμύρες. Η απαλλαγή των ευθυνών για αποζημίωση προήλθε από γεγονός που η εταιρία δεν μπορούσε να προβλέψει ούτε να αποφύγει ούτε να προλάβει, έστω και αν κατέβαλε κάθε δυνατή επιμέλεια, δηλαδή αποδείχθηκε ότι οφείλεται σε γεγονός ανώτερης βίας (ορισμός αυτής στη συγκεκριμένη περίπτωση) ήτοι σφοδρή κακοκαιρία με ασυνήθιστες σε ένταση και διάρκεια βροχοπτώσεις, όπου το ύψος των υδάτων ανέβηκε σε αρκετό ύψος, πολλοί δρόμοι της Αττικής μετατράπηκαν σε ορμητικούς χειμάρους που μετέφεραν τεράστιες ποσότητες νερού, λάσπης και άλλων υλικών, με αποτέλεσμα των βροχοπτώσεων αυτών που σημειώθηκαν στην Αττική την 21.10.1994, ήταν να υπερχειλίσουν όλα τα συνήθως άνυδρα ρέματα και ποταμοί του νομού και ολόκληρες περιοχές μετατράπηκαν σε λίμνες, ενώ έχασαν τη ζωή τους 11 άνθρωποι, παρασύρθηκαν εκατοντάδες αυτοκίνητα και καταστράφηκαν, κινητές δε και ακίνητες περιουσίες υπέστησαν ζημιές, ενώ καταστράφηκαν από την υπερχειλίση του Κηφισού ποταμού και οι αποθήκες της προαναφερόμενης εταιρίας<sup>83</sup>.

73. ΑΠ 167/2011.

74. ΑΕΔ 14/1993, ΣτΕ 2279/2003, 347/1997, ΔΕφΑΘ 2123/2014.

75. ΔΕφΑΘ 2400/2011.

76. ΣτΕ 522/2014 Περιβάλλον και Δίκαιο, 2/2012.

77. ΑΠ 138/1958 ΠΧρ Η' σ. 417.

78. ΑΠ 72/1991, ΑΠ 488/1984.

79. ΑΠ 1030/1983 ΝοΒ 1983 σ. 1158.

80. ΑΠ 397/2007 ΠΧρ 2008 σ. 57.

81. ΑΠ 397/2012 ΕΕΜΠΔ 2012 σ. 888.

82. ΣτΕ 3333/2012 ΝΟΜΟΣ.

83. ΕφΠερ 68/1999 ΕΕΜΠΔ 1999 σ. 301.







## ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕΒΕ

ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 23, Τηλ.: 210 3678800 (30 γραμμές), ΑΘΗΝΑ Μαυρομικάλη 2, Τηλ.: 210 3607521,  
ΠΕΙΡΑΙΑΣ Φίλωνος 107-109, Τηλ.: 80 111 70 111, ΘΕΣ/ΝΙΚΗ Φράγκων 1, Τηλ.: 2310 532134,  
ΠΑΤΡΑ Κανάρη 28-30, Τηλ.: 2610 361600

[www.nb.org](http://www.nb.org) • e-mail: [info@nb.org](mailto:info@nb.org)